

250 Ft.

„Hosszú, fekete köpeny volt a jövevényen, a hóna alatt nagy, fekete könyvet szorongatott. S egyszerre mintha megdermedt volna a levegő, elhalt minden zaj, a madarak sem csívték a tanyá fölött ószechajló akácfaikon, a kúrgém sem nyikordult, a tyúkok királása is abbamaradt, ájult pibegőssel bevert minden baromfi a kazlak tövében. Olyan csend támadt, hogy Jász Vendel meghallotta a szíve verését, s egyszerre megértette, hogy most valami nagyon fontos dolog készülődik, és azért van a mérbetelden csend, mert a nagy dolgok mindig csendben történnek. Nem éltikadzt viandor ez, *odátról jött*, talán üzenetet hoz, talán vinni akar valamit vagy inkább valakit. Jeges kéz simított végig a gerincén. Lehet, hogy itt az idő, menni kell. Kőülnészet, s olyan furcsa volt most a tanyaudvar, mintha először látná. Minden a helyén, és mégis minden idegen, mintha nem ő rakta volna a kazlakat, nem maga tapasztotta volna meg az istálló falát, akasztotta volna a hosszú létrát az eresz alá. S mennyi minden vár még rá!”
Két izgalmas történet a Jászág hiédelemvilágából és történelméből.

BISTEY ANDRÁS

A lidérccsirke

Két kisregény

Z-füzetek/102

BISTEY ANDRÁS

A lidérccsirke

KÉT KISREGÉNY

BUDAPEST

Z-füzetek/102

**Sorozatszerkesztő:
SIMOR ANDRÁS**

**Tipográfia:
DOMJÁN ISTVÁN**

© **Bistey András**

„Hosszú, fekete köpeny volt a jövevényen, a hóna alatt nagy, fekete könyvet szorongatott. S egyszerre mintha megdermedt volna a levegő, elhalt minden zaj, a

madarak sem csiviteltek a tanya fölött összehajló akácfákon, a kútgém sem nyikordult, a tyúkok kárálása is abbamaradt, ájult pihegéssel hevert minden baromfi a kazlak tövében. Olyan csend támadt, hogy Jász Vendel meghallotta a szíve verését, s egyszerre megértette, hogy most valami nagyon fontos dolog készülődik, és azért van a mérhetetlen csend, mert a nagy dolgok mindig csendben történnek. Nem eltikkadt vándor ez, *odaátról jött*, talán üzenetet hoz, talán vinni akar valamit vagy inkább valakit. Jeges kéz simított végig a gerincén. Lehet, hogy itt az idő, menni kell. Körülnézett, s olyan furcsa volt most a tanyaudvar, mintha először látná. Minden a helyén, és mégis minden idegen, mintha nem ő rakta volna a kazlat, nem maga tapasztotta volna meg az istálló falát, akasztotta volna a hosszú létrát az eresz alá. S mennyi minden vár még rá!”

Két izgalmas történet a Jászság hiedelemvilágából és történelméből.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

A lidércsirke

1.

Régebben, amikor még gyakran történtek csodás események a Zagyva meg a Tárná vidékén is, élt az apáti határban egy Jász Vendel nevű ember. A Csukásban volt a tanya, zsúpfedeles, rozzant ház, amelynek a fala a legszikkasztóbb nyári hőségben sem száradt ki egészen, a tetejét meg szép zöldre festette a moha. Hórihorgas akácfák, borultak össze fölötté, krisztustövisből nőtt sövény óvta körös körül.

Csodálatos nevű dűlők, határrészek vannak Apáti környékén. A Német-temető például nem is temető igazából, ugyanolyan szántóföldek vannak arra, mint másfelé. Hanem egyszer, több száz évvel ezelőtt egy német katona lovagolt arra, levelet vitt valahonnan valahová, s éppen ott, elveszítette a sisakját. Nem lehet tudni, hogy ellopták-e tőle, vagy csak úgy otffelejtette valahol. Hiába kereste szegény, a végén, szégyenében-e vagy a büntetéstől való félelmében, azt már senki sem tudhatja, a lovát odakötözte a vályúhoz magát meg felakasztotta a csordakútra. Ott temették el a közelben, mert az öngyilkosoknak nem volt helyük a temetőben.

Van ott egy út, annak meg Császár útja a neve. Ugyanolyan poros földút, mint a többi, de a helybeliek esküsznek rá, hogy egyszer azon vonult a török császár, amikor el akarta foglalni Magyarországot. A tudósok szerint ugyan egyetlen török császár sem járt arrafelé, de mit lehet tudni, régen volt, azért megeshetett, ha nem írták is be a krónikákba.

A Vasáros dülő meg egy vasszerszámokat áruló vándorkereskedőről kapta a nevét, akit haramiák öltek meg azon a részen. Két asszony megállította, s kérték, hogy vigye el őket az apáti piacra. Jó szívvel beleegyezett, hanem ahogy az egyikük föllépett a szekér hágcsójára, hogy mellé üljön a bakra, a hosszú kékfestő szoknya föllebbent, és férficsizma villant, ki alóla. A vasáros egy pillanat alatt rájött, hogy asszonyruhába öltözött haramiák állították meg, s kapott volna a löcs után, hogy szétüssön közöttük, de már nem volt ideje leakasztani, a másik rabló fejbevágta, meg is halt azon nyomban. Ott kaparták el az árokparton, csak évek múlva kerültek elő a csontjai, amikor elfogták a rablókat, s egyéb gaztettek mellett ezt is bevallották.

A Csukásnak, ahol Jász Vendel tanyája állt, nem volt ilyen története. Azért nevezték Csukásnak, mert ha nagyon megáradt a Tisza, kiöntött egészen odáig, s a mélyedésekben a vízzel együtt nagy kövér halak maradtak, amikor a folyó visszahúzódott.

A tanya egy kis halom tetején állt, éppen olyan magasan, hogy a víz sose érjen el a küszöbéig. Ott lakott Jász Vendel a feleségével kettesben, mert gyermekük nem született. Kevés ember élt arrafelé, éppen a gyakori vízjárás miatt, csak a kiemelkedőbb részekre jutott egy-egy tanya. Nem voltak azok dombok, a vándor alig vette észre, ha fölkapaszkodott valamelyikre, még a lélegzetét sem kellett szaporábban kapkodnia. Hanem ha jött a víz, akkor kitűnt, hogy melyik rész van magasabban, szigetté vált minden dombhát, menedéket adva embernek, állatnak.

Abban az évben nem áradt meg annyira a Tisza, hogy a vize eljusson a Csukásba, kiszáradtak a tocsogók. Azután, hogy eső nem hullott, a nap meg egyre csak ontotta a hőséget, lassanként kiégett a fű. a mélyedések alján is, az utak földjét lisztfinomra őrlték a szekerek, s ha az északon kéklő Mátra felől száraz szél, jász eső kerekedett, a fölkapart por a napot is elsötétítette.

Egy különösen forró júliusi délelőttön furcsa szerzet köszönt be Jász Vendel tanyájára. A gazda éppen csépelte, földre terített nagy ponyván verte ki a szemet cséphadaróval, amikor meghallotta a köszönést a háta mögött:

– Jó munkát, gazduram!

Megfordult, s markolta erősebben a cséphadarót, ki tudja, miféle vándor népséget hoz az ördög, a tanyák messzire esnek egymástól, nemigen tudják az egyikben, hogy a másikban mi történik.

Dologidőben néha egy hétig sem futnak össze a tanyasi emberek, majd csak a hideg esővel beköszöntő november hozza őket össze megint a hosszú őszi-téli estékre. Vigyázni kell hát, ha ismeretlen jövevény állít be. Pajtás, a fekete puli nem ugatott, csak figyelt pihegve a kútkáva árnyékából, pedig egyébként elég mérges jószág.

– Aggyonisten! – Jász Vendel egy kicsit lejjebb engedte a cséphadarót, mert a jövevény nem látszott haramiának, inkább valami beteges úrfélének a sápadt arcával, görnyedt hátával.

Álltak egy pár pillanatig egymással szemben, s Jász Vendel hátán végigfutott a hideg. Hosszú, fekete köpeny volt a jövevényen, s a hóna alatt nagy, fekete könyvet szorongatott. S egyszerre mintha megdermedt volna a levegő, elhalt minden zaj, a madarak sem csiviteltek a tanya fölött összehajtó akácfákon, a kútgém sem nyikordult, a tyúkok kárálása is abbamaradt, ájult pihegéssel hevert minden baromfi a kazlak

tövében. Olyan csend támadt, hogy Jász Vendel meghallotta a szíve verését, s egyszerre megértette, hogy most valami nagyon fontos dolog készülődik, és azért van a mérhetetlen csend, mert a nagy dolgok mindig csendben történnek. Nem eltikkadt vándor ez, *odaátról* jött, talán üzenetet hoz, talán vinni is akar valamit vagy inkább valakit. Jeges kéz simított végiga gerincén. Lehet, hogy itt az idő, menni kell. Körülnézett, s olyan furcsa volt most a tanyaudvar, mintha először látná. Minden a megszokott helyén, és mégis minden idegen, mintha nem ő rakta volna a kazlat, nem maga tapasztotta volna meg az istálló falát, akasztotta volna a hosszú létrát az eresz alá. S mennyi minden vár még rá! A korhadt kútkáva, hogy új deszkát szegezzen a régi helyére, a vékony, töredezett tető, hogy lehányja róla a mohát, s erős, új náddal megduggassa, a kémény...

– Nagyon eltikkadtam, gazduram – szólalt meg a jövevény. – Adna-e kend egy csupor tejet a fáradt vándornak?

– Adok bizony ! – szakadt ki nagy nagy sóhajtással Jász Vendelből. Úgy kapott levegő után, mint a vízből pillanatra fölbukkanó fuldoklók, már vörös karikák táncoltak a szeme előtt, maga sem vette észre, milyen hosszú ideje visszatartotta a lélegzetét. – Adok bizony – ismételte széles mosollyal, s egyszerre megelevenedett a világ: az akácfák lombja ismét zizegni kezdett, a fekete tyúk nagyot kárált a szénakazal mögött, biztosan tojást pottyantott valahová, a puli meg aprókat csaholva előóvakodott a káva árnyékából, de nem rontott neki a jövevénynek, ahogy az idegeneknek szokott, hanem lehasalt elé a porba, és megnyalta a csizmája orrát. S a tanyaudvar ismét fölvette megszokott, otthonos arculatát.

Tejet kér! Nem *odaátról* jött hát, nem akar senkit magával vinni, garabonciás ez a hórihorgas figura, tejet két, s ha kap, majd továbbáll isten hírével. A könyv elárulhatta volna első pillantásra, de Jász Vendel csak a megkönnyebbülés boldog pillanatában vette észre a könyvet. Persze, látta már korábban is, de a diák beesett arca, viaszsárga bőre, meggörnyedt, sovány háta elvonta a figyelmét a könyvről.

– Kerüljön beljebb... – Majdnem kimondta, hogy „deák uram”, de az utolsó pillanatban visszanyelte a szót. A garabonciás diák nem szereti, ha fölismerik, jobb nem szólni róla.

A jövevény megrázta a fejét.

– Inkább idekint maradnék.

A kazalhoz ballagott, leült az árnyékba, s várt. Türelmesen.

2.

Jász Vendel besietett a házba, a felesége éppen a tejet szűrte.

– Gyorsan, asszony! – kezdte a sietségtől meg az izgalomtól elfúló hangon. – Önts hideg tejet a csuporba!

– Ugyan minek? – fordult hátra a felesége. – Sose szokott kend ilyenkor tejet inni.

– Nem is nekem kell, egy diák érkezett, ott ül a kazal tövében.

Lecsapta az asszony a sajtárt, a kezét meg csípőre tette.

– Nem tartunk kóborló, éhenkórász népséget! – kiáltotta villogó szemmel. – Megdolgozunk mink is minden falat kenyérért, minden nyelet italért...

Harsogott a hangja, Jász Vendel ijedten becsapta a konyhaajtót, nehogy meghallja a

diák.

– Csendben, te! – csitította az asszonyt, de az csak mondta volna a magáét, ha Jász Vendel közbe nem szól emeltebb hangon: – Nem akármilyen diák az, te ostoba asszony, hanem garabonciás! Azt akarod tán, hogy forgószelet, jégesőt bocsásson ránk? Mert ha nem kapja meg, amit kér, jéggel vereti el a földünket, forgószéllel röpíti el a tetőt a fejünk föül.

Megcsendesedett az asszony, de azért nem bírt elhallgatni egészen.

– Learattunk, behordtunk – mondta –, nekünk már nem árt a jégeső. De a tető... a tető – tette hozzá elgondolkozva, azután egy csuprot félig töltött tejjel. – Itt van, igya meg, azután menjen isten hírével!

Jász Vendel megcsóválta a fejét.

– Látja, hogy nem jó szívvvel adod, ha csak félig lesz a csupor.

– Ha látja, lássa – vont vállat az asszony. – Tejet kért, megkapja. Legalább hamarabb megissza, és eltakarodik a portáról.

– Nem lesz ez így jó – morogta Jász Vendel. Kapacitálta még az asszonyt, hogy adjon több tejet, de az megmakacsolta magát.

– Ha minden tanyában ennyit kap, bőven megél. Ne a mi tejünkön hízzon kövérré!

Tudta Jász Vendel, hogy hiába a jó szó, hiába a veszekedés, az asszony most már csak azért sem ad tejet, akkor sem, ha a portölcsért kavarázó forgószél mindenestől elröpíti a házat, fölkapja az istállót lovastól, tehenestől.

A garabonciás diák úgy ült a kazal árnyékában, ahogy a gazda otthagya. A puli körülötte sündörgött, most sem ugatta, nem vicsorított rá, csendes nyugalommal tűrte, hogy a diák a füle tövét vakargassa, sőt lehasalt mellé, és úgy nézett rá bogárfekete, csillogó szemével, mintha a szavát lesné. Mert beszélt a diák Pajtáshoz, de Jász Vendel nem tudta meg, hogy mit, akárhogy fülelt, mert amint közelebb ért, a garabonciás elhallgatott.

– Itt hozom kis tejecskét – készségeskedett Jász Vendel. – Restellem, hogy csak ennyi, de magunknak sincs több. Elapadt a Bimbó teje, már alig csurran-cseppen a sajtárba...

Fölnézett a diák Jász Vendelre, olyan tekintettel, hogy a gazda elszégyellte magát, mert tudta, hogy a másik a veséjébe lát. Hajolt volna le készségesen, hogy átadja a csuprot, a nagy buzgalomtól megbillent az edény, néhány csepp tej a földre hullott. A diák belenézett a csuporba, azután így szólt:

– Köszönöm, gazduram! – Megitta tejet egy nyelettel, visszaadta az edényt, a keze fejével megtörölte a száját. Csend volt egy darabig, Jász Vendel a diák arcát fürkészte, haragszik-e a szükén mért tej miatt, de harag helyett inkább szomorúságot látott rajta.

– Pihenjen még, deák uram... – marasztalta a gazda, s bánta is rögtön, hogy kimondta a szót, hát próbálta megmagyarázni: – ... hiszen gondolom, hogy diákféle lehet, könyvet visz, biztosan tudós ember, ismeri a betűt is... pihenjen még egy kicsit a kazal vagy az eperfa árnyékában..., de hozhatok hűvös vizet is, ha le akarja mosni az út porát... mert gondolom, messziről jöhetett, igencsak belepte a por a csizmáját meg a köpönyegét...

– Messziről jövök, és messzire megyünk – mondta a diák csendesen. – És reggel sohasem tudhatjuk, estére hol hajtjuk álomra a fejünket.

– Vannak jó emberek... – kezdte volna Jász Vendel, de a diák közbevágott:

– Vannak, akik jószívvvel fogadják a szegény vándort. – Felállt, de olyan lassan, keservesen, mintha alig állna a lábán a fáradtságtól. – Köszönöm a tejet, gazduram.

Nem akarok az adósuk maradni, ezért mondok valamit. Figyeljen jól, mert most megcsinálhatja a szerencsáját! A fekete tyúkjuk megtoj, az első tojása ez, ott van a kazal másik oldalán, még meleg. Feküdjön gazduram ágyban, a hóna alatt keltse ki a tojást, azután ne csodálkozzon, akármi történik. Tegyenek meg mindent a parancsa szerint és dúskálhatnak majd aranyban-ezüstben.

Búcsút intett a diák, lépett kettőt, s el is tűnt Jász Vendel szeme elől, csak egy kis forgószél kavarta még a nyomában a port néhány pillanatig

3.

Ott volt a tojás a kazal mellett, ahogy a diák mondta. Külsőre nem különbözött más tojásoktól, nagyobb sem volt, nehezebb sem, akárhogy forgatta a kezében Jász Vendel. Azután eszébe jutott, mit mondott a diák dúskálhatnak majd aranyban-ezüstben”, s ijedten szorította a markába, jaj, nehogy megbotolják valamiben, a pulit is oldalba rúgta, amikor hozzátörleszkedett, szegény pára vonítva ugrott félre, nem értette, mi ütött a gazdájába.

Az asszony éppen főzött, amikor Jász Vendel belépett a tojással. Meg se fordult, úgy kérdezte:

– No, elvitte innen az ördög azt a diákot vagy kifélét?

– Nem tudom, hogy az ördög vitte-e el, de az biztos, hogy eltűnt egy szempillantás alatt, csak egy kis forgószél kavart portölcsért utána.

Megfordult erre az asszony hitetlen arccal.

– Mit mond, kend? Hogy eltűnt? Vöt, nincs?

Bólintott Jász Vendel, s nyújtotta a tojást.

– Mindek nyújtogatja nekem azt a tojást, he? – kérdezte ingerülten az asszony. – Vigye kend a kamrába, tegye a szakajtóba a többi közé.

– Ezt nem tesszük a többi közé. A garabonciás mutatta meg, és azt mondta, magam költsem ki a hónom alatt, és nem csodálkozzunk, dúskálhatunk majd aranyba, ezüstben.

Elvette az asszony a tojást, forgatta, nézegette.

– Az is lehet, hogy csúffá akar tenni mindet – folytatta Jász Vendel. – Majd elhíreszteli, hogy kotlós helyett magam költöm ki a tojásokat, hallgathatjuk életünk végéig a csúfolódást.

– Eltűnt egy szempillantás alatt – mondta elgondolkozva a felesége. – A tojást se láthatta, mégis megmondta, hogy hol van. Garabonciás volt, az biztos. Az ilyen nem csúffá tesz, ha megharagszik, de jégesőt, forgószelet támaszt... fizetség ez a nagy köcsög tejért, higgye el kend!

– Fizetség, fizetség... – mormogta bizalmatlanul Jász Vendel.

– Kapott egy teli köcsög finom, hideg tejet, nem mondom, megnyalhatta utána a száját, de akkor is... Hogy aranyban, ezüstben dúskálhatunk... valami huncutság lesz ebben... Tegyük a parancsa szerint... de ki parancsol majd, és mit?

– Megtudjuk idejében.

– Ördögi praktika is lehet ez, a lelkünk üdvét akarja, a sátán...

– Jász Vendel ijedten keresztet vetett. – Minden jótét lélek dicséri az Urat! Kivágom ezt a tojást az udvar közepére, hátha mérgekígyó, sárkányfióka vagy más

rondaság kelne ki belőle... De nem dobta ki mégsem, úgy maradt a karja a magasban egy pillanatig, azután szépen leeresztette maga elé. – Az is lehet, hogy igazat mondott – suttogta.

– Úgy ! Úgy! – kapott a szón a felesége. – Ki tudja, mióta jött, mikor evett utoljára? Hátha aranyat, ezüstöt ért neki az a nagyköcsög tej? Tán az életét mentette meg. Hiszen kend mondja, hogy olyan rossz bőrben volt, mint akibe hálni jár a lélek.

– Akkor is... – vakarta meg az üstökét tanácstalanul Jász Vendel. – Nem fekhettek ágyba ilyen dologidőben.

– Nincs már olyan sok dolog – ellenkezett az asszony. – A búza levágva, behordva, ma kicsépeljük, kiszzelejük, fölrakjuk a kazlat, azután már alig lesz dolog. Az a kis krumplit fölszedem a szénát levágom, megforgatom, behordom, fölrakom, ellátom az állatokat, mi az a két ló, tehén, pár tyúk, liba, kacs... ?

– Nagy szégyen, ha valaki megtudja – húzódozott Jász Vendel.

– Ilyenkor ritkán vetődik erre szomszéd. De ha mégis, majd azt mondjuk, beteg kend, azért nyomja az ágyat.

– Hátha mérgekígyó, sárkányfióka kel ki belőle?

– Akármilyen kel ki belőle, nyomorult, tehetetlen jószág az első időben. Ha úgy látjuk jónak, idejében megszabadulhatunk tőle.

4.

Nehezen telt el a három hét. Jász Vendel egyfolytában feküdt, csak annyi időre kelt föl, amennyire a kotlós is elhagyja a fészket. A feleségére szakadt minden munka, szürkülettel kelt, és sötét éjszaka volt, amikor belezuhant az ágyba. Lesoványodott, a csontja már majdnem kiszúrta a bőrét, nem sok hiányzott, hogy ő is ágyba kerüljön, de nem azért, hogy csirkét keltsen, hanem mert belebetegedett a rengeteg dologba. Ám amikor már odavágta volna a szalmáskast, a fejősajtárt vagy a moslékos dézsát, mindig gondolkozni kezdett:

– A nagyja már eltelt, most hagynám abba? Még tíz nap... még öt... és kikel a csirke! Aranyban, ezüstben dúskálunk, gazdagok leszünk életünk végéig, a bíró házat vesszük meg, a piactér sarkán lakunk majd, béres, szolgáló lesi minden sóhajtásunkat.

Összeszorította a fogát, húzta tovább a vizet, tisztította az ólat, etette az állatokat, fejt, kapált, krumplit szedett.

Azután egy napon mintha megelevenedett volna a tojás, apró koppantásokat érzett Jász Vendel. A héj hamar feltört, és az apró lyukban megjelent egy sárgás csőr.

– Kikelt! Kikelt!

A felesége éppen az állatokat etette az istállóban, de Jász Vendel akkorát kiáltott, hogy ott is meghallotta, futott is azonnal, messze dobta, ami a kezében volt. Az ura ingben-gatyában állt az asztal mellett úgy, ahogy az ágyból kiugrott, és óvatosan törte a tojáshéját, tágította a lyukat, hogy a kiscsirke könnyebben kijöhessen. Ámbár nem szorult az segítségre, minden koppintása erősebb volt, mint az előző, csak úgy reccsent a tojáshéj az ütései nyomán.

– Milyen nagy, milyen erős! – örvendezett az asszony.

– Nagy is, erős is – felelte Jász Vendel –, de csirke! Mégis becsapott a garabonciás!

Ugyan hogy jutunk aranyhoz, ezüsthöz egy nyomorult kiscsirke által?

Közben szétrepedt a tojás egészen, és a nedves, pelyhes kis jószág kiugrott az asztalra. Nem kellett járni tanulnia, nem rogyadozott a lába, úgy szaladt föl-alá az asztalon, mintha ki tudja, mióta csinálná.

– Nem közönséges csirke lesz ez – mondta az asszony. – Rögtön szaladni tud, a hangja meg máris olyan, mintha legalább egy hete jött volna a világra.

Vizet hozott egy cseréptálban, tojást főzött, föl-vágta apróra, s letette elébe. A csirke azonban hozzá sem nyúlt, csak csipogott éhesen, és szaladgált az asztal tetején.

– Nem éhes még – mondta az asszony. – Jóllakott a tojásban, mielőtt feltörte.

– Akar valamit. Nem éhes, vagyis nem arra, ami előtte van, de akar valamit.

– Ugyan mit akarna?

– Hiszen ha beszélni tudna! – Jász Vendel egy darab főtt tojást csipentett az ujjai közé, és a csirke felé nyújtotta.

Egy pillantás volt az egész. A kopasz nyakú pelyhes kis jószág odavágott Jász Vendel ujjához, de olyan erővel, hogy a gazda a szájába kapta a ujj hegyét, s azonnal megérezte vér ízét.

– Istenfáját a büdös dögnek! – sziszegte. – Sasfióka ez tán mégis, vagy valami ördögfattyá? Úgy kivágom rögtön, hogy nyoma sem marad!

– Nézze csak kend! – kiáltotta az asszony. – Nézze, mit csinál! Egy vércsepp lehullott az asztalra Jász Vendel ujjából, és megállt remegve a deszkán, a csirke meg körbeszaladta, azután elégedett csipogással felszívta, felnyalogatta egészen

– Ördögös jószág ez! – suttogta Jász Vendel. – Most kellene a dézsába fojtani, míg kicsi. Ki tudja mi le belőle, ha megnő?

– Nem fojtjuk semmibe! – sziszegte az asszony. – Én már tudom, hogy igazat beszélt a diák! Hallja kend!? Aranyban, ezüstben dúskálunk, miénk lesz a bíró háza a piactér sarkán.

5.

Délutánra a csirke ismét nyugtalanabb lett, éhesen csipogva szaladgált a szoba keményre döngölt, simított földjén. Az asszony hiába szórt elébe apróra vágott főtt tojást, hiába kínálta tejbe áztatott kukoricadarával, kölessel, az felé sem nézett a kemencepadka elé tett cseréptálnak.

Amikor vacsorához ültek, a gazda lerúgta a papucsát az asztal alatt, hogy pihentesse egy kicsit a lábát. Néhány pillanat múlva éles fájdalom hasított a nagyujjába, s érezte, hogy valami melegség csorog a talpa felé. Lecsapta a kenyeret meg a tejesbögrét, s felugrott, a csirkét majdnem agyontaposta.

– Mi lelte kendet? – nézett rá csodálkozva a felesége. – Tán tübe ült, hogy így ugrál?

– A keserves mindenségit a gyalázatos jószágjának! – Jász Vendel följebb csavarta a petróleumlámpát az asztal fölött. – Ehol-e!

A lábára mutatott, s a nagyobb fényben az asszony is látta már, hogy vér csöpög a lábujjából, a csirke meg szívja, szürcsöli, nyalogatja, még a simításra használt agyagot is fölkapkodja vele nagy igyekezetében.

– Minden jótét lélek dicséri az Urat! – suttogta Jászné, és keresztet vetett. – Ez vérrel él! Vért szív, mint a bőregér vagy a üdére...

– Most a nyakára lépek! – fogadkozott dühösen Jász Vendel. – Az én véremet nem szívja ki!

Rá is lépett volna, de a csirke beugrott az ágy alá, és meghúzódott nesz nélkül.

– Nem jössz elé? – förmedt rá Jász Vendel. – No, majd én kiszedlek onnan! Hozd a seprút!

De az asszony nem mozdult. Ránézett az ura sürgetően, hogy induljon már a seprúért, az asszony azonban megrázta a fejét.

– Hagyja kend a seprút!

– Ugyan miért?

– Mert nem akármilyen jószág ez! Igazat mondott a garabonciás diák, ellát minket arannyal, ezüsttel, ha egy kicsit megerősödik.

– De közben kiszívja a véremet!

– Ugyan mit tesz az a pár csepp? Ennél a doktor is többet kifolyat, ha eret vág valakin. Úgyis panaszkodik kend, hogy veres karikák ugrálnak a szeme előtt, ha fölemel valamit. Lehet, hogy a gutaütéstől menti meg ez a csirke

– Nem kerülgetett engem a guta.

– A háborúban a sebesülteknek mennyi vére elfolyik, és meggyógyulnak mégis. Hát ne siránkozzon kend, hanem tűrjön, és meglesz a jutalma.

– Meglesz! Meglesz! – dohogott Jász Vendel. – Ugyan mi lesz meg? Kiszívja a véremet, arany meg sehol. Nem erről volt szó!

– Várja ki a végét, hiszen csak most kelt ki a tojásból, hagyni kell, hogy jobban talpra álljon.

– Tápláld véreddel te, ha annyira pártolod! – mondta rosszkedvűen Jász Vendel.

– Táplálom is, ne féljen! – nyelvelt az asszony. – Csibecsibecsibecsibe... gyere a gazdasszonyhoz, pipipipipipi. . nyújtotta az ujjá hegyét, de a csirke rá se hederített, hanem óvatosan visszasüdüngött Jász Vendelhez. Fél szemmel fölneézett rá, mintha meg akarna győződni róla, hogy már nem lép a nyakára, és a csőrét a seb alá tartva mohón nyelte a lecsöpögő vért.

6.

Így telt el néhány nap. A csirke rohanvást gyarapodott Jász Vendel vérén, kinőtt a tolla, pedig még csak gyámoltalan, pelyhes kis jószágnak kellett volna lennie igazság szerint, amelyiket letakarva szoktak tartani a konyha sarkában, nehogy a szél megfújja, eső megverje, s elpusztuljon. Egy jó hét alatt vágnivaló jérce lett belőle. Jász Vendel nem engedte ki a házból, hogy el ne kóboroljon, héja, görény, róka vagy valami csavargó el ne vigye. Pedig néha szívesen megszabadult volna tőle! Leginkább olyankor, ha a csirke odasüdüngött hozzá, oldalról ránézett, mintha azt akarná kérdezni „Készen vagy-e, gazdám?”, azután odavágott a csőrével Jász Vendel lábához vagy a karjához, ha a kemencepadkán ült, s a csűf jószág fölrepült mellé, és úgy szívta a vérét, hogy alig akarta abbahagyni, erővel kellett elhessegetni, még akkor is megpróbált visszaóllázkodni. Egy napon, amikor Jász Vendel már megelégette a csirke

lakmározását, a kopasz nyakú jószág megállt vele szemben, és a gazda emberi szót hallott:

– Mit hozzak?

Először nem tudta, honnan jön a hang, arra gondolt, hogy a feleségéhez szólt valaki a ház előtt, de megisméltődött a kérdés:

– Mit hozzak?

Ez a hang nem kívülről jön – gondolta a gazda. – De hát ki szólhatott? Hiszen magam vagyok itt bent élő, meg a csirke. A csirke! – kapott észbe hirtelen.

– Te szóltál, te ördög fattya? – hajolt le hozzá elképedve. A csirke beszélt, Jász Vendel világosan látta, hogy mozdul a csőre, és onnan jön a hang. De hiába szólt hozzá, hiába kérdezgette, nem mondott mást, mindig ezt az egyetlen kérdést ismételte:

– Mit hozzak?

Amikor Jász Vendel megértette, hogy mi történt, nem a csirkének válaszolt, hanem felugrott, és kirohant a házból, a konyhaajtót is majdnem nyitva hagyta maga mögött, kevés híja volt, hogy ki nem szabadult a csirke.

– Hé! Asszony! Asszony! Gyere gyorsan! – kiabálta az udvaron.

– Mit óbégat, kend? – dugta ki a fejét a felesége az istállóajtón.

– Felrúgja a sajtárt a Riska ijedtében, ha meghallja a kiabálását. Tán ég a ház, vagy mi a baja?

– Megszólalt a csirke!

– Mit csinált?

– Megszólalt! A saját fülemmel hallottam!

– Részeg kend?

– Gyere be, hallgasd meg, ha nekem nem hiszed el!

Ment is az asszony azonnal, sőt nem is ment, hanem futott, a sajtárt is otthagya a tehén mellett, fel is rúgta a Riska, de ki törődött most a sajtárral!

A csirke ott állt a szoba közepén, és amikor beléptek, azonnal megszólalt:

– Mit hozzak?

Megdöbbent az asszony, földbe gyökerezett a lába.

– Beszél... – dadogta. Elsápadt, le kellett ülnie a lócára az asztal mellé. De ez csak egy pillanatig tartott, mert fölugrott hirtelen.

– Ezüstöt! – kiáltotta. – Ezüstöt és aranyat! Igazat mondott a diák! – fordult széles mosollyal az urához. – Hát nem érti, kend? Aranyat, ezüstöt hoz nekünk ez a csirke, gazdagok leszünk! Megvesszük a bíró házát a piactér sarkán!

– No, hát lássuk! – mondta Jász Vendel bizonytalanul. – Hol van az arany meg az ezüst?

De nemhogy arany, ezüst, még a csirke sem volt sehol! Nyitva maradt a konyhaajtó, azon kiszökött, eltűnt nyomtalanul.

– Kend hagyta nyitva az ajtót! – kezdett volna porolni az asszony, de nem folytatta, mert megjelent a küszöbön a csirke, egy csillogó nagy ezüstpénz volt a csőrében. Bejött, leejtette Jász Vendel elé, és indult újra kifelé.

Az asszony az ezüst után kapott, nézegette, ütögette, megpróbálta a fogai között, nem puha ólomból öntötte-e valami csaló, de igazi volt.

– Pénzt hozott! Pénzt hoztt! – kiabálta, mintha elvesztette volna az eszét, úgy szorította a markában az ezüstöt, hogy Jász Vendelnek erővel kellett szétfeszíteni az

ujjait, hogy ő is kézbe vehesse.

Azután az asszony hirtelen elkomorodott, és bosszúsan legyintett egyet.

– Csak ezüstöt hozott, pedig aranyat ígért!

– Örülj inkább az ezüstnek! – csitította volna az ura, de az asszony egyre jobban dühbe jött

– Ezzel a vacak ezüsttel akar kifizetni minket? De én ebben nem nyugszom bele! A diák napokig nálunk kosztolt, tejben, vajban fürösztöttük, kikeltettük a csirkét, fölneveltük, tápláltuk a vérünkkel, azért nem fizetség ez a nyomorult ezüstpénz!

Jász Vendelnek. Futólag eszébe jutott ugyan, hogy talán nem egészen igaz, hogy tejben, vajban fürösztötték a diákot, bár kapott egy nagy sajtárnyi tejet, a csirkét is csak ő táplálta a vérével, de ez csak egy futó gondolat volt, amit az asszony méltatlankodása el is űzött azonnal

– Szóljon már kend is valamit! – nézett rá hirtelen a felesége. – Ne hallgasson, mint a sült hal! Vagy tán nincs igazam?

– De! De! – mondta gyorsan Jász Vendel. – Igazad van, de lehet hogy mégsem a csirke a hibás.

– Hát ugyan ki? Tán én?

– Amikor utoljára kérdezte, hogy „Mit hozzak?”, azt válaszoltad, hogy „Ezüstöt, aranyat!” Megfogadta, amit először mondtál neki, azért hozott ezüstöt.

– Mondtam! Mondtam! – dohogott az asszony egy kicsit megcsendesedve. – De ha olyan sok esze van, tudhatta volna, hogy az arany sokkal többet ér, hát persze, hogy azt akarok, az ezüstöt csak úgy mondtam. – Hirtelen körülnézett a konyhában. Hol van? Alig mondta ezt ki, már meg is hallották a csipogását a szobából.

– Nem megy ez el – jegyezte meg Jász Vendel. – Nem kell bezárni az ajtót – Ha nem engeded ki, hogy hozzon aranyat?

– Az ám! – Az asszony a homlokára csapott. – Ez a csirke hozza valahonnan a pénzt. Márpedig akkor ott többnek is kell lenni. Kifigyeljük, hogy hova megy, és nem várjuk meg, hogy egyenként hozza el nekünk, összeszedjük mind egyszerre. Lehet, hogy egy szakajtóval is van ott, vagy egy zsákkal, egy ládával

– Vagy egy szekérdéréssel...! – tódította mérgesen Jász Vendel.

– Maga csak hallgasson! – torkolta le az asszony. – Ha engedem, földhöz verte volna a tojást, vagy a csirkét belefojtotta volna a dézsába, amikor először szívta a véré. De majd én megmutatom, hogy aranyban fogunk dúskálni! – Kihozta a csirkét, letette a konyha közepére, és lehajolt hozzá. – Eredj, és hozzál aranyat! Érted? A-ra-nyat! Sokat!

De a csirke csak pittyegett egykedvűen, esze ágában sem volt aranyért rohanni

7.

Nem kellett hozzá sok idő, Jász Vendel meg a felesége kitapasztalták a csirke szokását. Mindig evés után kérdezte meg, hogy „Mit hozzak?”, ha tele volt a begye a gazdája vérével. Naponta kétszer evett, ennek két csillogó sárga aranypénz volt az eredménye, mert most már vigyázott Jász Vendel, és vigyázott az asszony is, nehogy ezüstöt mondjanak arany helyett.

Hanem ahogy telt az idő és nőtt a csirke, egyre több vér kellett neki. Néha Jász Vendel elzavarta volna, ha megelégette a lakmározását, de a csirke olyankor nem kérdezte meg, hogy „Mit hozzak?” csak csipogott elégedetlenül, és nem nyugodott, amíg jól nem lakott. Ahogy gyűltek az aranyak a sublót fiókjában, úgy gyengült, fogyott, sápadt Jász Vendel. Egyre gyakrabban le kellett ülnie munka közben, ha almozott az istállóban, kukoricát darált vagy szalmát hordott kenyérsütéskor a kemencébe, az arca színe meg egyre jobban hasonlított a féltve rejtett aranyak színéhez.

Egy nap azután, amikor már forogni kezdett vele a világ, nem állhatta tovább, szóvá tette a feleségének.

– Az egész véretem kiszívja ez a dög! Már alig állok a lábamon.

– Ugyan már! Tiltakozott az asszony. – Nem kell kényeskedni!

Hiszen alig van dolog, mit tenne kend, ha kaszálni kéne?

– Nyakamon az őszi szántás, az se kismiska.

– Hiszen a lovak húzzák az ekét, kend csak tartja, mi a nehéz abban?

– Sok vérem elfolyt, gyenge vagyok. Fogadjunk föl valakit a szántásra, Van elég szegény ember a faluban, egyetlen aranyból kitelik az ára, és még marad is valami.

– Csak az kéne! – csattant föl az asszony. – Pénzt dobni ki olyasmért, amit magunk is el tudunk végezni! Aztán mit gondol, kend, milyen szóbeszéd támadna, ha arannyal fizetnénk valakinek a szántásért? Én húztam az igát, amíg kend az ágyban heverészett, és a tojást keltette, most dolgozzon egy kicsit, ne lustálkodjon!

– Együtt van már a pénz a bíró házára, – mondta egy kis hallgatás után Jász Vendel. – Vegyük meg, azután vessünk véget ennek a...

De az asszony befejezni sem engedte.

– Kell is nekem a bíró háza! Az a nyomorúságos vityilló! Néhány hónap múlva akár kastélyt vehetünk valahol.

– Majd firtatnák is, hogy honnan került pénz rá!

– Nem biztos az! Akinek sok a pénze, nagy a becsülete is. Ha csurran-cseppen pandúrnak bírónak, fiskálisnak, majd nem kíváncsiskodnak sokat.

– De mire összejön a kastély ára, az utolsó cseppig odalesz a vérem.

– Egyen kend többet, hogy legyen elég vére! Én nem sajnálom az ételt kendtől. De a kastélyhoz szolgák is kellene, akik sütnék-főznek, takarítják azt a tengersok szobát, nehogy azt higgye kend, hogy ha meglesz a kastély, nem kell több arany! Akkor kell csak igazán!

Jász Vendel felnyögött kínjában, és mondott valamit, de az asszony kiment nagy dérrrel-dúrral, és becsapta maga mögött az ajtót

A csirke ott pittyegett a szobában. Mostanában már nem csukták az ajtót, szabadon járt-kelt. Egyszer-kétszer, amikor elindult aranyért, próbálták kifigyelni, merre megy, kapar-e valahol, de eltűnt, akárhogy igyekeztek a nyomában maradni. Nem foszlott szét, mind a köd, nem vált láthatatlanná, de mindig talált olyan helyet, ahol eltűnhetett a szemük elől, azután csak akkor jelent meg ismét, amikor már a csőrében volt az arany.

Jász Vendel búsan ült a kemencepadkán, s az járt a fejében, hogy előbb-utóbb meg kell halnia, mert a csirke kiszívja a vérét, a feleségéé lesz a vagyon, élheti világát a rengeteg aranyból, még fiatal legényt is kaphat urának, s majd együtt nevetnek rajta, hogy ő csak úgy odaadta az életét...

Ezt nem hagyom! – határozta el hirtelen, és fölállt, hogy megmondja a feleségének

a döntését, de egyet lépett, elbizonytalanodott, kettőt lépett, megállt, a harmadik lépés helyett meg visszaült a kemencepadkára. Elképzelte, hogyan pörölne az asszony, hogyan fojtaná belé a második szót, amit ki akarna mondani, hogyan keserítené meg az életét, s megértette, hogy már késő. Sok-sok évvel ezelőtt kellett volna a sarkára állni, újházaskorában, amikor először vette semmibe a szavát az asszony. De ha nem megy szemből, majd megy kerülővel! Hiszen hiába csodálatos csirke ez, hiába hord aranyat, csirke azért mégis, aki nem ismeri a titkát, meg nem mondaná, hogy mit tud, csak a csúf, kopasz nyaka különbözteti meg a többitől. Ezt is elviheti a róka, ennek is átharaphatja a nyakát a görény... aztán ha egyszer eltűnik valahogy, ki tudja megmondani, hogy mi lett vele.

Fölállt Jász Vendel, közelebb lépett a csirkéhez.

No, gyere csak! – mondta félhangosan. – Gyere a gazdádhoz!

Azt már csak gondolta hozzá, hogy „Hadd tekerem ki a nyakad!” de a csirke mintha megértette volna a szándékát, óvatosan hátrált előle, és folyton szemmel tartotta, a legkisebb mozdulatára elmenekült.

Kergette egy darabig, amíg át nem vizesedett az inge, szédülni nem kezdett a feje, de hiába bújt utána az asztal alá, az ágy alá, hiába érezte néha, hogy már markában van, az utolsó pillanatban mindig kicsúszott a kezéből.

Várj csak, várj! – áll föl végül zihálva. – Majd elkaplak, amikor szívod a véreket! De ez sem sikerült, mert az asszony már úgy várta az aranyakat, hogy maga sürgette a csirkét, menjen a gazdája vérét szívni, s mindig ott volt, amikor a csirke evett, olyankor pedig Jász Vendel nem merte kitekerni a nyakát.

8.

Nem sokkal később országos vásár volt Ladányban. Jász Vendel az előtte való napon szóba hozta, hogy át kellene menni körülnézni egy kicsit. Régen járt már túl a falu határán, de még a faluban is ritkán, meg kellett tudakolni, mi most a termény ára, hogy kelnek az állatok, hiszen az aranyakból lovat, tehenet is kellene venni.

– Hát a csirkével mi lesz? – kérdezte elégedetlenül az asszony.

– Mi lenne?

– Éhen pusztul, ha kend odalesz kora hajnaltól késő estig.

Tudta az asszony, hogy kibírja a csirke étien egy napig, nem is azt sajnálta, hanem az aranyakat. Jász Vendel meg már jól ismerte a feleségét, hát elébe vágott a vitának.

– Majd megetetem indulás előtt, meg esete is, amikor hazajöttem.

Ebben megnyugodott az asszony, nem sejtette az ura igazi szándékát. Mert nem a vásárba készült Jász Vendel, érdekelte is őt már a termény meg az állatok ára, hiszen tele volt a sublót fiókja arannyal! A ladányi tudós emberhez indult, de titokban kellett tartani a szándékát, nehogy gyanút fogjon a felesége.

Még messze volt a hajnal, amikor elindult, nem is szürkült kelet felől. A lovak csendesen kocogtak, a homokos út elnyelte a szekér zörgését, a gazda azt is meghallotta, ha nyúl ugrott föl az ároksparon, vagy kutyák ugattak félálomban a távoli tanyaudvarokon.

Jász Vendel fáradt volt, a szeme majdnem leragadt, és didergett egyfolytában, pedig a nagy bundát is magára terítette. Agynak esek és meghalok, ha tovább szívja a

véremet –, egyre csak ez zakatolt az agyában. – Meg kell szabadulni tőle, de hátha ennek is van valamilyen módja? Még tán bajom lenne belőle, ha csak úgy elsinkelném, jobb, ha a tudós embertől kérek tanácsot. Sokat hallott már a ladányi tudós emberről, akihez messze földről jött a nép ügyes-bajos dolgaival, és ő mindenkinek tudott tanácsot adni, és el is háritotta a rontást. Vittek hozzá hektikás gyereket, vagy akit éjszaka nyomott a üdére, a megétegetett legényt megszabadította, ha varázslattal akarták házasítani. Szóval nagy volt a tudománya, Jász Vendel remélte, hogy neki is tud tanácsot adni. Már reggel volt, mire Ladányba ért Megsűrűsödtek a szekerek az országúton, borjúbögés, disznósivítás, kárálás, gágogás verte föl a csendet.

Jász Vendel azonban nem fordult a vásártér felé, mint a többiek, hanem átvágott a falun, csendes mellékutcába kanyarodott, ahol nyoma sem volt a vásári nyüzsgésnek. A tudós ember egy kis vályogházban lakott a falu túlsó szélén. Hosszú vasláncon kutya volt kikötve az udvaron, de nem is vakkantott, amikor a szekér megállt a ház előtt, és a látogató lekászálódott a bakról. Az utcaajtó nyitva volt, Jász Vendel óvatosan lépkedett előre, fél szemmel a lustán heverő kutyát figyelte, nem ér-e el a lánc a keskeny téglajárdáig, amely az ámbitushoz vezetett. A kutya azonban ügyet sem vetett rá, mintha ki tudja, mióta ismerné. Már ez is nagyon különös volt, de akadt ott más különös dolog is.

Zörgetni akart az ajtón, de alig emelte föl a kezét, már nyílt is a vastag deszkaajtó, és a küszöbön ott állt egy ember, mintha éppen őt várta volna.

– Aggyonisten! – mondta Jász Vendel meglepődve.

– Isten hozta! – felelte a küszöbön álló ember. – Kend Jász Vendel, igaz-e? Már vártam.

Jász Vendelnek a szája is tátva maradt az ámulattól. Egy-két szempillantás után azonban összeszedte magát annyira, hogy alaposan megnézzé a gazdát. Sovány, kopaszodó kis ember volt, sárgás arcbőrén háromnapos borosta sötétlett. Első látásra nem volt rajta semmi rendkívüli, azután Jász Vendel egyszer elkapta a pillantását, és a szeméből látta meg, hogy nem hétköznapi emberrel áll szemben. Alig mozdult a tudós ember szeme, olyan merev volt, mint a vakoké, de nem volt vak, sőt nagyon is jól látott, olyasmit is észrevett, ami másnak nem tűnt volna föl.

– Jól mondom? – kérdezte a tudós ember egy kicsit emeltebb hangon, mintha nagyothallóval beszélne.

– Micsodát? – kérdezett vissza gyámoltalanul Jász Vendel.

A tudós ember elmosolyodott, de csak a szája húzódott el, a szeme komoly és mozdulatlan maradt.

– Hát azt, hogy kend Jász Vendel, és Apátiról jött.

– Jól, jól! – mondta sietősen a másik. – De hogy jött rá, kend, hiszen tudtommal nem ismer, én meg senkinek nem mondtam, hogy ide készülök.

Halkan fölnevetett a tudós ember, vékony, magas hangon, Jász Vendel gerincén végigszaladt tőle a hideg

– Lépjen be! – mondta, és félreállt az ajtóból. – Üljön le a lócára!

Jó meleg volt a konyhában, a rakott tűzhelyen víz zubogott egy nagy fazékban. Jász Vendel alig helyezkedett el a lócán a gyalult asztal mellett, a tudós ember megszólalt:

– Levetheti kend a bundáját, jó meleg van itt.

Csak hátralökte a válláról, a mögötte lévő fal miatt nem eshetett le. Posztóujjas volt a bunda alatt.

– Vesse le azt is! – rendelkezett a tudós ember.

– Minek?

– Vesse csak le!

Jász Vendel levetette az ujjast. Fehér ing volt alatta, s az ing bő ujján egy tenyérnyi vérfolt, a friss seb nyoma, a sebé, amelyből hajnalban vért szívott a csirke.

– Gyűrje föl az ujját!

Nem kérdezett már semmit Jász Vendel, tette némán, amit a tudós ember parancsolt. Csúnya, mély seb bukkant elő a fehér vászon alól, éppen csak megalvadt rajta a vér.

A tudós ember nézte egy darabig, azután bólintott, mint aki azt látja, mait várt

Hosszú ideig csend volt, Jász Vendel némán öltözködött.

– Lidérccsirkét nevel kend – mondta végül a tudós ember. – A vérével táplálja, hogy aranyat hozzon – Elhallgatott, várakozóan nézett a látogatójára, és csak akkor folytatta, amikor az bólintott. – De a lidérccsirke lassanként kiszívja a véré, és most szeretné megtudni, hogy szabaduljon meg tőle

– Így igaz – bólogatott Jász Vendel. – Már nem is csodálkozott, hogy a tudós ember a legbelsőbb gondolatait is ismeri. – Nem sokáig húzom így. Elsinkeltem volna, de mindig elszaladt előlem. Amikor meg éppen a véreket szívja, mindig ott van az asszony, valósággal lesi, mikor hozza a csirke az aranyat, akkor nem lehet kitekerni a nyakát.

– Szerencse, hogy nem próbálta meg mégis – mondta a tudós ember. – Nagy bajuk lett volna belőle.

– Hát akkor mit lehet tenni – kérdezte Jász Vendel elkomorodva. – Kiszívja az egész véreket, és meg kell halnom?

Mindnyájunknak meg kell halni – felelte a tudós ember. Azután egy kis szünet után folytatta: – Meg lehet szabadulni a lidérccsirkétől, de nem úgy ám, hogy nekiesik kend, és kitekeri a nyakát, vagy elvágja a torkát. Abból csak baj lenne, szerencsétlenség lenne, de még az aranyak is homokká válnának utána. Olyasmit kell kérni a lidérccsirkétől, amit nem tud véghez vinni, és belepusztul

– Mit? – ámult el Jász Vendel.

– Mit! Mit! – fortyant föl a tudós ember. – Hát találja ki kend! Kérjen valami lehetetlent!

– Hozzon egy kocsiderék aranyat! Annyit nem bír el, és beleszakad.

– Nem jó! – legyintett a tudós ember. – Abban nem pusztul bele, hiszen azt gondolja magában: “Csak tápláljon a gazdám elég ideig a vérével, hozok én akár egy kocsiderék aranyat is”.

– Hát ha ez nem jó, akkor mit kérjek tőle?

A tudós ember széttárta a karját.

– Azt már kend találja ki!

Van két szép kövér liba a kocsin – kezdte óvatosan Jász Vendel. Azt nem mondta, mennyi furfangjába került, hogy odacsempéssze őket, úgy, hogy a felesége semmit se vegyen észre, s ha majd fölfedezi az elvesztésüket, akkor is rókára, kóbor cigányra gyanakodjon. – Kendnek szántam őket, ha segít rajtam a nagy bajomban.

– Ej, ej! – csóválta a fejét egy kicsit békülékenyebben a tudós ember. – Hát mindent én találjak ki? No, nem bánom, ha már így alakult! De jól figyeljen ide, mert kétszer nem mondom el! Figyelt is Jász Vendel, hogyne figyelt volna. Előrehajolt, a szemét összehúzta, nehogy egy szó is elröppenje a vakvilágba a tudós ember ajkáról.

– Amikor megelégette az aranyakat, mondja neki, hogy hozzon homokot az Óperenciás-tenger fenekéről, vagy faszenet a pokol tüzének hamujából. Ezt is megpróbálja, de belepusztul, kend pedig meggyógyul, és élheti vígan a világát.

Földerült Jász Vendel sovány arca, régen ragyogott rajta ilyen boldog mosoly.

Hát csak ennyi?! – gondolta ujjongva. – Kezemben a szerencse, hazamegyek, és elküldöm azt a vérszívó rusnya jószágot a pokol fenekére, ahol maga is megég a nagy tűzben, azután élhetjük világunkat, miénk lesz a gróf kastélya.

– De vigyázzon! – tette hozzá a tudós ember. – Kendnek kell elhatározni, hogy mikor elég az aranyakból!

– Majd tudom én, hogy mikor kell elküldeni! – kiáltotta Jász Vendel. – Mi sem könnyebb annál!

A tudós ember megcsóválta a fejét.

– Nem olyan biztos az – mondta csendesen.

9.

Mire a három lakattal lezárt sublótfiókban összegyűlt a kastély ára szépen csengő aranyokban, Jász Vendel leesett a lábáról. Egyre gyengült, a legkisebb erőfeszítés után is kiverte a verejték, le kellett ülnie, nehogy elvágódjon. A felesége eleinte elvégezte egyedül a ház körüli munkákat, de lassanként kifogott rajta a sok dolog, meg a kedve is elment tőle. Csak nem fogok moslékot keverni, szalmát hordani, ganézni, amikor tele a fiók arannyal – gondolta. Először ezt hagyta el, azután azt, a baromfiak világgá mentek, a disznók éhségükben szétrágták a karám lécét, és megszöktek, a tehének és a lovak éhesen, soványan, piszkosan bögtek, nyerítetek a trágyakupacok között az istállóban. A gazdasszony csak néha vitt nekik egy-egy vödör vizet, vetett eléjük a jászolba egy kis szénát vagy kukoricaszárat, és gyakran még a fejérsől is megfélekedezett. Utóbb már a házat is elhanyagolta, mosatlan edény tornyosult az asztalon, nem volt tiszta ruha, de még ennivaló sem került mindig. Jász Vendel eleinte még szólt ezért-azért, de beleunt hamarosan, meg az asszony le is torkolta kegyetlenül.

– A kastélyban szolgák serege lesi majd a szavamat, a pohár vizet is a helyembe hozzák, csak nem töröm magam mosogatással, dagasztással, mosással?!

– Meghalok, ha a lidércsirke tovább szívja a véretem – mondta Jász Vendel.

– Dehogyan hal meg kend, hiszen majd kicsattan az egészségtől – felelte az asszony, pedig az ura már olyan sápadt volt, mint a sírból fölkelt Lázár, egyre csak a kemencesutban feküdt egy nagy subán, és vacogott akkor is, ha be volt fűtve a kemence.

– Meddig akarod még tartani? Hiszem együtt van már a kastély ára.

– Együtt ám, de a kastély magában semmi! Abba szolgák kellene, azt rendben kell, tartani, ha nem akarjuk, hogy a fejünkre dőljön. Föd kell, hogy legyen pénzünk mindenre!

– Én megszabadulok a lidércsirkétől! – durálta neki magát egyszer Jász Vendel. – Nem akarok meghalni miatta.

– Dehogyan szabadul meg! – felelt az asszony. – Amíg aranyat hord nekünk, addig eszébe ne jusson ilyesmi!

– Megteszem, mert meghalok különben!

– De én nem engedem!

Az asszony úgy állt meg Jász Vendel mellett, hogy az láthatta, szép szóval nem tudja meggyőzni.

– Megteszem mégis!

– Dehogyan teszi kend! Hiszen már fölkelni sem bír!

– Ha olyasmit kérek tőle, amit nem tud teljesíteni, akkor elpusztul.

Megijedt az asszony, kérlelni kezdte.

– Jaj, édes uram, ne döntsön nyomorba mindkettőnket, ne juttasson koldusbotra! Hiszen erős még, tán valami rosszat evett, attól érzi magát gyengébbnek. De cseppet se féljen, főzök én olyan pörköltet, hogy menten meggyógyul tőle.

Főzött is, egyszer, azután maradt minden a régiben, ették az avas szalonnát száraz kenyérral, az asszony meg a lakatra zárt házban csak az aranyakat számolgatta.

– Már húsz köblös föld ára megvan! – újságolta egyszer örömmel. – Már huszöté, a kastélyon kívül! – mondta egy kis idővel később. – Nézze meg kend a saját szemével! – Odavitte az arannyal teli szakajtót az urához a kemencesutba. – Nézze, milyen fényesen csillognak, milyen hűvös és kemény a tapintásuk! Gondoljon a kastélyra, a földre, a szolgákra, akik lesik majd minden szemvillanását! Hallgassa meg, hogy cseng ez a drága kincs, az angyalok sem énekelhetnek szebben a mennyországban! Jász Vendel beletúrt a szakajtónyi aranypénzbe, megfürdette benne a kezét.

Hát hiszen igaz – gondolta. – Kár lenne még elpusztítani a lidércsirkét, talán bírom még magam egy darabig, és bőséges kárpótlást nyerek a szenvedésemért Attól kezdve már nem törődött semmivel, egyre csak a kastély, a föld meg a szolgahad járt az ő eszében is. A felesége kínálhatta.

Egyék kend, mert igazából elfogy a vére! Egy kis krumplit főztem hajában, azt nagyon szerette régebben. De Jász Vendel már nem figyelt rá, azt sem mondta, hogy világeletemben utálta a hajában főtt krumplit, nem érdekelte az étel, egyre csak az aranyak jártak az eszében. Eleinte még felmordult, ha a felesége nagyon megrázta, vagy túl hangosan kiabált a fülébe, utóbb már azt sem bánta. A kastély kongó termeiben járt aransújtásos ruhában, és kétoldalt szolgák sorfala hajlongott mellette. Egy napon amikor kinyitotta a szemét, nagy, fekete madarat pillantott meg az egyik szék hátán. Sohasem látott azelőtt ilyen jószágot, leginkább hollóra hasonlított, de nem az volt. . Csendben gubbasztott, többnyire a szemét is csukva tartotta, csak néha sandított félrefordított fejjel Jász Vendel felé. Időnként meglebbentette a szárnyát, olyankor szél támadt a szobában, de nem hozott enyhülést, mert nem hűvös szél volt, hanem forró, mintha égő kemence szájából jött volna.

– Hogy került ez ide?

– Micsoda?

– A madár.

– Ugyan milyen madár?

– Hát az ott!

Jász Vendel a kezével mutatott volna a fekete madárra, de lehanyatlott a karja.

– Nincs itt semmiféle madár! Részeg, kend, vagy megbolondult, hogy madarat lát?

– Hol a lidércsirke?

– Minek az? – kérdezett vissza felelet helyett az asszony.

– Elküldöm homokért az Óperenciás tenger fenekére, vagy szénért a pokolba

– Ne hamarkodja el kend! – mondta az asszony. – Négyszázkilencvenkilenc köblös földet vehetünk a kastély mellé. Még egyszer táplálja a vérével a csirkét, hogy meglegyen az ötszáz!

– Érzem, hogy meghalok!

– Eddig sose halt meg kend, miért éppen most... ?

A lidércsirke ott pittyegett már a kemence padkáján, azután belevágta a csőrét Jász Vendel csonttá aszott karjába, és mohón szívni kezdte a vérét, mintha sosem akarná abbahagyni. Jász Vendel érezte, hogy sötét hidegség árad valahonnan, és elborítja egészen, ha nem tudja nyitva tartani a szemét.

– Mit hozzak?

– Aranyat! – kiáltotta az asszony.

– Homokot az Óperenciás...

Eddig jutott Jász Vendel, amikor hirtelen becsukódott a szeme, és elborította a sötétség.

– Aranyat! – kiáltotta újra az asszony. – Aranyat kérjen, kend! Most az egyszer még utoljára! Hallja! Mondja már, hogy aranyat kér! Megrázta Jász Vendelt, de a csonttá soványodott test magatehetetlenül rázkódott a kezei között...

Ehrenfeld lovag

1.

Mint ismeretes, 1702-ben Lipót császár elzálogosította a Jászságot és a két Kunságot a Német Lovagrendnek, a *ius armorumra* hivatkozva, vagyis arra, hogy ezeket a területeket fegyverrel szerezte vissza a töröktől, tehát szabadon rendelkezik velük. Egy év múlva azonban kiütött a Rákóczi-szabadságharc, a fejedelem megígérte a régi jászkun szabadság visszaállítását, nem csoda hát, ha a három kerület népe a zászlaja alá állt. Hanem a szabadságharc szerencsecsillaga néhány évi ragyogás után halványulni kezdett, s 1710 október elején a császári hadak véglegesen megszállták a Jászságot is.

S akkor az *Ordo Teutonicus* valamely központjában, Margentheimben vagy talán Boroszlóban, báró Christoph Heinrich Kyau lovagrendi komtur vagy maga a *magistergenerális*, Ferenc Lajos herceg a homlokára csapott, mondván:

– Van nekünk a barbár Hunniában néhány tartományunk, ahol eddig a rebellis Rákóczi regnált, nézzünk utána, hátha már lehetne velük kezdeni valamit!

Hivatták hát Ehrenfeld lovagot, s megtették a három kerület praefectusának, ő pedig

három provizort vévén maga mellé – hogy jusson belőlük egy a Jászságnak, egy a Nagykunságnak, egy pedig a Kiskunságnak –, elindult új állomáshelyére.

Nagy híre volt már akkor Ehrenfeld lovagnak a rend háza táján. Magas, testes, szőke férfi volt, a keze, mint egy sütőlapát, ökle akár egy gyerek feje, azt suttozták, egyetlen csapással le tud ütni vele egy megvadult bikát. Patkót kiegyenesíteni, rézpolturát elharapni gyerekjáték volt neki, szögletes arcán csomókban rángtak az izmok, ha felbosszantották, s ha nevetett, kivillantak hófehér, nagy farkasfogai.

S mindehhez garázda, kötekedő természet járult. A harcban tíz ember helyett verekedett, de a békét nem viselte el, csinált hát háborúságot magának. A komtur hiába tiltotta a párbajt, ő megtette titokban, csak azért nem zárták tömlöcbe, mert emlékeztek hadi érdemeire. Általános volt tehát a vélemény, hogy ő a legalkalmasabb ember, hogy a lovagrendet képviselje abban a távoli, vad tartományban.

November közepén, egy borús, esős napon érkezett meg Jászberénybe a három provizorral meg néhány katonával, és elszállásolta magát az egyik fogadóban. Borús volt a kedve is a hosszú lovaglástól, a ködös, nyirkos levegőtől, a zsúpfedeles, vaksi szemű házak látványától, a sártól, amelyben térdig gázoltak a gözölgő, fáradt lovak.

Éppen vacsorázott a fogadó ivójában, amikor nagy sietve megérkezett Vámos Benedek kerületi kapitány, Horváth András és Oláh Péter tanácsurakkal, hogy köszöntsék a praefectus urat meg a provizor urakat. Ehrenfeld ezért is bosszús volt, vacsorázni szeretett volna, inni egy jót a báránysültre, azután pihenni a hosszú út után. Először el akarta zavarni a deputációt, mondván, hogy majd akkor jöjjön, ha ő üzen érte, azután mégis meggondolta magát, s a színe elé engedte a három férfit. Az evést azonban nem hagyta abba, a vendégeit nem kínálta meg, de még le sem ültette őket.

Vámos Benedek köhintett, és éppen szóra nyitotta volna a száját, hogy üdvözlő beszédet mondjon latin nyelven, de mielőtt megszólalhatott volna, Ehrenfeld lovag az asztalra csapott, hogy nagyot ugrott rajta a mázas cseréptányér, a báránycomb pedig ki is szökkent belőle az asztal lapjára

– Ide figyeljete, rebellis kutyák! – mondta teli szájjal a lovag, s miközben az egyik katona magyarrá fordította a szavait, nagyot harapott a kezében tartott bárány combból.

Vámos Benedeknek nem kellett tolmács, tudott németül is, hát még mielőtt a katona befejezte volna, az égre vetette a szemét, hogy vajon hol a lángpallosú angyal, aki most azonnal elégtételt vesz ezért a sértésért, de angyal helyett csak a fogadó füstös gerendái néztek vissza rá...

– A ti Rákóczitoknak vége – folytatta Ehrenfeld. – Mostantól visszatér ide is az isteni törvény, és ti, kutyák, megint a lovagrend aláztos szolgái lesztek. A lovagrend pedig itt én vagyok! – kiáltotta, és zsíros öklével a mellére csapott, hogy csak úgy döngött. – Az én szavam itt a törvény, ezt véssétek abba a rebellis agyatokba! Mától fogva a tanács semmi, a kapitányság semmi, csak azért marad meg, hogy az én parancsaimat teljesítse az utolsó szóig, mert különben... – Hogy különben mi lesz, azt nem mondta, csak fölemelte a tányérja mellett heverő botját, és az asztalra sújtott vele. – Most pedig elmehettek, és csak akkor gyertek, ha én hívlak benneteket! – mondta, és az ajtóra mutatott.

2.

Néhány nap csendben telt el, azután Ehrenfeld lovag üzent a jász kerület kapitányának,

hogy beszélni akar vele, jöjjön haladéktalanul a szállására. Ekkor már nem a fogadóban, hanem a kerületi székház egyik szárnyában lakott. Amikor Vámos Benedek megjelent, csak egy kancsó bor állt előtte az asztalon. Nyoma sem volt a lovagon haragnak, bosszúságnak, sőt olyan kedves volt, hogy a kapitánynak éppen ettől kezdett a hideg futkosni a gerincén. A praefectus mellett Stephan Francis von Shynorany lovag ült, egy idősebb, már ötven felé járó, szürkülő hajú férfi, a Jászságba küldött lovagrendi provizor, aki keveset szólt, látszott, hogy tart ő is Ehrenfeldtől, nemcsak azért, mert a provizor a praefectus alárendeltje, hanem annak természete miatt is.

– Üljön le, kapitány uram! – szívélyeskedett Ehrenfeld. – Itt az ideje, hogy megbeszéljük, hogyan is legyen mostantól.

Bort töltött egy nagy díszes cinkupába (ugyan a kálvinhitűek melyik templomából hozta magával? – gondolta a kapitány), azután elébe tolta a kupát.

– Igyék, kapitány uram!

Vámos ivott egy keveset, azután illedelmesen letette a kupát maga elé.

– No még!

– Köszönöm, praefectus uram, ritkán élek vele!

– Hát akkor most egy ilyen ritka nap legyen! – Ehrenfeld erőnek erejével a kezébe nyomta a kupát. – Igyék hát, ha mondom!

– Nem akarom kiinni a praefectus urat a vagyonából – kedélyeskedett kényszeredetten a kapitány, és maga lepődött meg a legjobban, milyen sikert aratott ezzel az ártatlan tréfával.

A lovag rábámult egy pillanatig, mintha nem értette volna a szavak jelentését, azután tátott szájjal harsogva nevetni kezdett. Hátravetette magát a magas, egyenes támlájú széken, hogy csak úgy reccsent, és nevetett, nevetett, mint aki sohasem akarja abbahagyni. Fehér fogai villogtak, öklével az asztalt csapkodta.

– Hallota... provizor uram? – fordult azután von Shynorany lovaghoz. Méghogy a vagyonomból... kiinni... – nyögött, csuklott, végtére a könny is kicsordult a szeméből, alig győzte törölgetni.

Von Shynorany vele nevetett, nem harsogva, inkább kecskemekegésre emlékeztető hangokat hallatott.

Azután hirtelen abbahagyta a nevetést Ehrenfeld, csak a fejét csóválta még egy darabig, mintha sehogyan sem akarná elhinni, amit hallott.

– Igyék csak nyugodtan, kapitány uram – fordult azután Vámos Benedekhez. – Hiszen a magáét issza, nem kell féltennie az én vagyonomat! – Újra elfogta a kacagás. – Neveessen hát velem, kapitány úr – bökte oldalba végül Vámost. – Vallja meg, régen volt ilyen jó tréfa részese!

Hanem Vámos Benedeknek nem volt kedve vele nevetni. Még nem tudta, hogyan értendő az a talányos „hiszen a magáét issza”, de abban biztos volt, hogy jót aligha jelent. És hamarosan meg is bizonyosodott a sejtése helyes voltáról.

– Én itt az Ordo Teutonicus praefectura vagyok – ütött a mellére a lovag. – Maguk pedig a rend jobbágjai, tehát gondoskodniuk kell az ellátásunkról. – Fölemelte kolbászra emlékeztető vastag ujját. – Mégpedig méltó módon!

– S mit jelentene az...? – kérdezte a kapitány a nyakát húzogatva, mert egyszerre kezdte nagyon szűknek érezni a gallérját.

– Napi két rhénus forintot az ellátásunkra...

Vámos Benedek felhördült, de a lovag egy intéssel elhallgattatta.

– Várjon még, kapitány úr, ez csak a kezdet! Kell nekem tizenkét huszár állandó

kíséretnek a maguk költségére. – A kapitány már nem is hörgött, csak a szeme kérdezte kétségbeesve, hogy hát minek kell tizenkét huszár... – A rebellis Rákóczi martalócai beüthetnek ide váratlanul – felelte a pillantással föltett kérdésre a lovag. – A rend praefectusa nem eshet a kezükbe. Az a csúfság nem történhet meg! Katonákat pedig nem tarthatok mindig magam mellett, azokra Heister generálisnak is szüksége van, amíg le nem veri a lázadást.

A kapitány kétségbeesetten ingatta a fejét, de Ehrenfeld lovag erről nem vett tudomást.

– Pontos összeírást készítsenek nekem a Jászság minden lakosáról, földjéről, házáról, állatairól, ami az adó kivetésének az alapja lehet. – Az adó szóra a kapitány összerándult, de a lovag folytatta rendületlenül. – Az összeírást pedig a jövő hónap végére adják át nekem, hogy az idei adót...

Vámos Benedek ezt már nem tudta elviselni.

– Az idei adót? – kérdezte kétségbeesetten. – Hiszen azt már elvitte a fejedelem.

– Micsoda fejedelem? – csattant föl Ehrenfeld. – Tán az istentelen, gonosz, lázadó Rákóczira gondol kapitány uram? – kérdezte fenyegető kedvességgel. – Tudom, hogy nagyon pártolták. Amikor a kurucok elvonultak innen, mindegyiknek egy zsák búza volt a nyerge mögé kötve. Ha arra tellett – csapott az asztalra a lovag –, akkor az Isten kegyelméből a maguk urául rendelt lovagrendnek is kell, hogy teljen!

Csend volt egy darabig. A kapitány nem szólt, tartott tőle, hogy csak rontana a helyzetén, ha most beszélne. Meg arra is gondolt, hogy nem eszik olyan forrón a kását, biztosan nem most beszélnek utoljára az adóról.

Hanem a lovag folytatta, és Vámos Benedek ábrázata egyre sötétebb lett.

– A három tartomány – mondta Ehrenfeld azaz a Jászság, a Nagyikunság és a Kiskikunság 1702 óta tartozott volna adózni a rendnek, de a lázadás miatt elmaradt az adó beszedése. Most azonban megfizetik kilenc év elmaradt adóját is az utolsó polturáig.

– Kilenc év adóját? – jajdult föl Vámos Benedek. – Ha mindenünket elviszik, minket magunkat meg asszonyainkkal, gyermekeinkkel együtt eladnak rabszolgának Törökországban, akkor sem tudják megvenni rajtunk kilenc év adóját! De azt nem is várja meg a nép, inkább szétfut a Tisza mocsaraiba, nádasaiba, vagy... – Azt akarta mondani, hogy „vagy elfut a kurucok után”, de még jókor elharapta a szót

Ehrenfeld lovag nem vágott közbe, csak akkor szólalt meg, amikor a kapitány elhallgatott.

– A lovagrendi központi kormányzat, a Hochmeistertum és a magister generális, Ferenc Lajos herceg öfensége legkegyelmesebb rendeletéből nem egyszerre hajtom be a kilenc évi elmaradt adót. – Egy kis szünet után azonban az asztalra csapott, és hozzátette: – De behajtom!

3.

Eltelt egy év. A kurucok csillaga végképp lehanyatlott, a fejedelem bujdosásra kényszerült idegen földön. Táborából hazaszállingóztak a jászok is. Büntetlenséget ígért nekik a császári szó, nem is nagyon firtatta senki, hogy ki mit tett a hosszú háború idején, de az adót tőlük is kegyetlenül behajtották. Ehrenfeld lovagnak már nem kellett

attól tartania, hogy a kurucokhoz szökik a nép, hát még erőszakosabb lett. Rájött, hogy a lovagrend zsebe mellett a sajátját is megtöltheti.

Kiütközött közben egy másik rossz szokása is, módfelett szerette a bort. De nemcsak szerette, az még nem került volna olyan sokba, hanem nagy dorbézolásokat csapott az embereivel, de az ételt-italt nem maga fizette, megkövetelte a vendéglátást. Sőt, utóbb arra is rászokott, hogy ezekre a dínomdánomokra odaparancsolta a tanácsurakat, itatta őket, s ha kedve úgy tartotta, részegen gonosz tréfákat űzött velük.

Egy jó esztendővel azután, hogy Ehrenfeld lovag Jászberénybe érkezett, egy hűvös, koraesti órában, amikor már éppen szürkülni kezdett, de még nem volt egészen sötét, valaki erősen megkopogtatta a berényi ferencesek kolostorának nagy, vasalt tölgyfakapuját. A kapus barát kinézett a rácsos nyíláson, és megkérdezte:

– Ki az?

De a választ már nem is várta meg, nyitotta a nehéz kapuszárnyat, mert Vámos Benedek jász kerületi kapitány állt odakint. A kalapja a szemébe volt húzva, de még a köpenye gallérjával is eltakarta az arcát

– Vezessen gyorsan a gvárgyiánhoz! – mondta a páternek, aki még a zárral bajlódott. De mire sikerült bezárnia, ismét megdöntögették a kaput.

– *Canis mater!* – mormogta a barát bosszúsan, azután az égre vetette a szemeit, és gyorsan keresztet vetett. Kinézett ismét, s már nyitotta is újból a kaput, mert Káldy Adám tanácsúr állt odakint.

– A gvárgyiánhoz! – mondta szuszogva, amikor besurrant a résnyire nyitott kapun.

– Mi járatban itt, Káldy uram? – lépett elő egy fa mögül a kapitány, amikor a páter végre bezárta a csikorgó zárat, s elindult a kerten át a gvárdián szállása felé...

– Ugyanabban, mint maga, kapitány uram – felelte Káldy, a csodálkozás bármely jele nélkül. – Amikor jött az istentelen Ehrenfeld lovag huszárja, hogy menjek vacsorázni a lovaghoz, de tüstént, letagadtattam magam a szolgálóval, azután a kerteken át a kapitány úr házához mentem, ott mondták, hogy...

– No, akkor leszünk még többen is – mormogta a kapitány. – Csak várja ki, Káldy uram!

A páter bevezette őket a gvárdiánhoz, aki két gyertya fényénél olvasott.

– Minek köszönhetem az urak megtisztelő látogatását? – kérdezte egy kissé csodálkozva a kölcsönös üdvözlések után, és helyet mutatott nekik egy nagyobbacska asztalnál.

– Rejtsen el minket egy pár órára, atyám! – mondta a kapitány

– Az a kutyafajzat Ehrenfeld lovag erőnek erejével vacsorára hurcolna bennünket, de az isten mentsen meg az ilyen vendégségtől!

– Mi fizetjük azt is az utolsó karéj kenyérig – tette hozzá Káldy.

– Ráadásul a lovag nem eszik, hanem zabái, mint a disznó – vette vissza a szót a kapitány, – És elvárja, hogy más is ugyanannyit egyen, igyon, amennyit ő. Egyszer ott helyben megüti a guta valamelyikünket.

– A vacsora végére mindig lerészegedik, azután még jobban kiütközik a gonosz, kötekedő természete. – Káldy Adám felsóhajtott.

Decsi István uramat megpálcázta részegségében, mert szóvá merte tenni, hogy a lovag magánál tartja a katonai parancsnokságoktól kapott nyugtákat és a községektől érkezett elszámolásokat. De nemcsak magánál tartja azokat a papírosokat, meg sem mutatja az előjáróságnak, így azután nem tudjuk bizonyítani, mennyit fizettünk.

Folytatta volna a panaszkodást, de nagy lábdobogás hallatszott kintről.

– Mi történt páter Adalbertus? – fordult a gvárdián a belépő baráthoz.

– A jászberényi tanács érkezett, csaknem teljes létszámban – mondta a szerzetes, de már jöttek is befelé a tanácsurak.

– Rejtsen el minket, atyám! – kérlelte a gvárdiánt Oláh Péter.

– Mentsen meg Ehrenfeld lovag vacsorájától! Én inkább karddal a kezemben halok meg, de nem megyek oda, hogy úgy járjak, mint Decsi István uram!

– Ki fegyvert fog, fegyver által vész el – figyelmeztette a gvárdián. – Így olvasható a Szentírásban, miként az Oláh Péter uram is igen jól tudja, hát nem kapkodjon a kardja után. Az Isten házában vannak, ide nem ér el egy Ehrenfeld lovag keze.

Mintha csak erre a mondatra várt volna, abban a pillanatban valaki rettenetesen megzörgette a rendház kapuját. A német és magyar nyelvű káromkodás egészen a gvárdián szobájáig hallatszott.

– Kinyitni! – ordította Ehrenfeld lovag. Már tudott egy kicsit magyarul, ocsmány káromkodások mellett ez volt a legelső szavak egyike, amelyet megtanul – Kinyitni, átkozott csuhások, vagy rátok gyűjtöm a házatokat!

Páter Adalbertus jött be halálsápadtan, kövér arcáról patakzott az izzadság.

– Ehrenfeld lovag áll odakint száz katonával – suttogta elfúló hangon. – Mi légyen most, atyám?

– Sok lesz az a száz katona – mondta a gvárdián mosolyogva. – De majd én beszélek vele. – Kiment a kapuhoz, a tanácsurak követték, és a barátok is előszállingóztak a celláikból.

– Mit óhajt ezen a késői órán, praefectus úr? – kérdezte a gvárdián, amikor egy pillanatra megszűnt az átkozódás és a kapu döntetése, rugdosása.

– Kinyitni! – jött a válasz a túlsó oldalról.

– Isten háza előtt áll – mondta gvárdián neheztelően. – Viselkedjék ehhez méltóan!

– Ott vannak-e a rebellis kutyák? – ordította vissza Ehrenfeld. Egymásra néztek a bent lévők, azután a rendfőnök megvonta a vállát, ami azt jelentette, hogy a jászberényi tanács kedvéért sem veszi magára a hazugság bűnét.

– Ha a tanácsurakra gondol, ők nálam vannak vendégségben – felelte egy kis habozás után.

– Kinyitni! – Ehrenfeld belerúgott az ajtóba, de a vastag tölgyfadesztkának meg se kottyant a súlyos bivalybőr csizma rúgása. – Kinyitni, vagy betörettem a kaput!

– Holnap reggel szívesen fogadom a praefectus urat – mondta a gvárdián –, de most lehetetlen...

– Jöjjenek ki a rebellis kutyák! Küldje ki őket, vagy én megyek be értük!

– Nem tehetem.

– Te is részes vagy a conspiratióban, nyomorult csuhás! – üvöltötte Ehrenfeld. – Együtt fogja a csontotokat összetörni a hóhér!

– Panaszt teszek ön ellen, lovag – jelentette ki a gvárdián, de a hangja már nem volt olyan határozott, mint az előbb.

– Hozzatok egy hordó löport! – hallatszott kintről. – Szent Péterhez küldjük a zendülő kutyákat a csuhásokkal együtt! – S nagyot nevetett Ehrenfeld lovag, mint aki igen jó tréfát eszelt ki.

– Praefectus úr! – szólalt meg a gvárdián némi hallgatás után.

– Mi az! – vakkantott vissza Ehrenfeld.

– Adja a szavát, hogy az uraknak nem lesz bántódásuk! Én tanúsítom, hogy semmi nem történt, amivel megszegették volna a törvényt.

– Adom! Adom! – felelte egyszerre már nyájasan a lovag. Talán túlságosan is nyájasan, de a gvárdián ennek nem tulajdonított jelentőséget.

– Hallották, uraim? – fordult a tanácsurakhoz. – A praefectus úr lovagi szavát adta, hogy nem lesz bántódásuk. Nyugodtan kimehetnek.

Bizonytalan és elégedetlen morgás volt a válasz, de a gvárdián úgy tett, mintha nem hallaná. Intett Adalbertus páternek, hogy nyissa ki a kaput.

– Menjenek békével! – mondta gvárdián.

A tanácsurak óvatosan kisomfordáltak az utcára. Tíz huszár állt odakint, a puskáját mind a kezében tartotta.

4.

Egyre nőtt az elégedetlenség a Jászságban. Nőtt ugyan a két Kunságban is, de a törvényt mégis Ehrenfeld lovag tiporta a legnyilvánvalóbban, ő pedig főleg Jászberényben és a környékén keserítette az emberek életét.

A községi bíraktól csak úgy ömlött a panasz Vámos Benedekhez. A lovag, ha kedve tartotta, körbejárta a Jászságot, napokig elidőzött a kíséretével egy-egy helység nyakán, nem volt tőle senki és semmi biztonságban. Bort és ételt követelt ingyen, és ha nem volt megelégedve azzal, amit kapott, megverte a kocsmárost, de még a bírót is. Az asszony népek meg különösen résen kellett lennie. Ha felöntött a garatra, futottak a nagyobb leányok, szemrevalóbb menyecskék a tanyára, az ólaskertekbe, bújtak a pincébe, a padlásra, a szalmakazalba, amíg a lovag nem keresett valami rossz városszéli cafkát magának, akivel kedve szerint elmúlatta az időt.

Végtére a legnagyobb türelem is elfogy egyszer. A bírók egyre-másra jelentették, hogy a nép egy része a kiköltözést fontolgatja, mások meg arról sutorognak, hogy hiába, strázsáltatja magát tizenkét huszárral a lovag, csak nem olyan nagy erő az, hogy néhány férfi, aki végigharcolta az utolsó török háborúkat, Thököly meg Rákóczi hadjáratait, ne tudná elintézni.

– Még kiút valami szerencsétlen lázadás – mondta egyszer a kapitány-, és a vasasnémetek mindannyiunkat kardélre hányanak. Ehrenfeld lovag élete nem ér meg annyit.

– A garázdálkodása azonban nem tűrhető a végtelenségig – pattogott Decsi István, akinek jó oka volt rá az emlékezetes megpálcázás óta, hogy az elégedetlenek pártját fogja, bár a kar délre hanyatás neki sem lett volna ínyére. – Mit művelt velünk akkor is, amikor a kolostorba menekültünk volna a vacsorameghívása elől? Erőnek erejével itatott, azután szégyenszemre világos nappal talyigán vitetett haza a huszárjaival!

– Össze kell hívni a kerületi gyűlést. Jöjjenek el a városi és a községi bírák, válasszanak küldötteket. Meg kell hányni-vetni a teendőket, mielőtt késő lesz.

– Meg ám, ha a lovag hagyja – felelte erre Decsi István. – Hiszen megparancsolta, hogy a tudta nélkül nem tehetünk instantiát sem Pozsonyban, sem Bécsben, sem Boroszlóban, egyáltalán sehol.

– A gyűlés még nem instantia.

– Ha ott lesz a lovag, a száját sem meri kinyitni senki, ha meg titokban intézzük,

csak megtudja, és kardélre hányatja a delegátusokat.

– Majd úgy csináljuk, hogy tudjon is róla, meg ne is, ott is legyen meg ne is – mondta elgondolkozva a kapitány, Decsi István pedig hitetlenül csóválta a fejét.

Vámos Benedek elküldte a bírónak a meghívó levelet, de a lovagnak csak a gyűlés előtti napon szólt, amikor már nem lehetett visszacsinálni a dolgokat, hiszen a távolabbi helyekről úton voltak a delegátusok Jászberénybe.

A lovag azonban nem volt buta ember, átlátott a terven, és ráförmedt a kapitányra.

– Miféle conspiratiót szőnek már megint? Miért én tudom meg utoljára a gyűlésük hírét?

Vámos Benedek bizonygatta, hogy nincs abban semmi különös, hiszen a praefectus úr itt van helyben, a delegátusoknak meg idő kell, amíg összekészülnek meg idejönnek, Ehrenfeld lovagot azonban nem győzte meg.

– Nem engedélyezem a gyűlést! – És szokása szerint az asztalra csapott a pálcájával.

– Az adóról tanácskoznánk – kockáztatta meg az ellenvetést a kapitány

– Az adót fizetni kell, nem tanácskozni róla

– Már nem tudom értesíteni a delegátusokat.

– Akkor holnap reggel, amint megérkeznek, küldje is haza őket!

– Ehrenfeld lovag hátat fordított a kapitánynak, és otthagya a kétségeivel.

Másnak reggel először a herényi delegátusok érkeztek meg, hiszen nekik csak a szomszéd utcából kellett jönniük.

Decsi István odasündörgött Vámos Benedekhez, és azt mondta: – Már látom, kapitány uram, miként értette, hogy a lovag tudjon is a gyűlésről meg ne is, de azt föl nem foghatom, hogyan lesz, hogy részt is vesz rajta meg nem is.

– Majd elhívjuk a lovagot, és elkezdünk az adófizetésről beszélni, mintha azon tanakodnánk, hogyan lehetne megfizetni, amit kirótt ránk, azután majd beleun a sok magyar beszédbe, amit fordítanak neki, s végtére otthagya bennünket. Akkor azután tanácskozhatunk arról, ami miatt összegyűltünk, vagyis hogy mit lehetne tenni ellene.

– És hagyja a lovag, hogy gyűlésezzünk?

– Hát éppen ez az – vakarta meg a fejét a kapitány –, hogy nem akarja hagyni. De hátha megenyhül...

Ehrenfeld lovag azonban nem enyhült meg, sőt még morózusabban ébredt, mint máskor. Előző esete ugyanis jó mélyen a pohár fenekére nézett, éjfélkor még nehéz, zsíros húsokat evett, most hát fájt a gyomra, zúgott a feje, a szeme pedig égett, és mintha ki akart volna ugrani a helyéből.

Amikor fölkelt, az ablakhoz botorkált, ahonnan egyenesen a kerületi székház udvarára lehetett látni, és megpillantotta a gyülekező delegátusokat. Éktelen haragra gerjedt.

– *Zu den Waffen!* – üvöltötte. – Kiütött a rebellió! Fusson valaki a vasasokért, de azonnal! – Maga két pisztolyt dugott az övébe, és elreteszelte a szállása bejáratát. Csak von Shinorany lovagot engedte be, már a huszárokban sem bízott.

Hamarosan tizenkét vasasnémet érkezett, csak akkor jött elő a szobából a praefectus meg a provizor. Lóra kaptak ők is, úgy rontottak be a katonákkal együtt a kerületi székház udvarára, a holmit sem sejtve gyülekeztek a városi és a községi bírók és egyéb delegátusok.

– Rebellis kutyák! – tajtékozott Ehrenfeld lovag. – Istentelen conspiratorok! Hol a

kapitány, az a főfő gonosztevő?

Vámos Benedek előjött a tömegeből. Igyekezett tartani magát, csak ő tudta, hogy reszkedett az ina, amikor a lovag elé állt.

– Megmondtam-e, hogy nincs gyűlés? Megmondtam-e, hogy küldd haza a delegátusokat, te istentelen kutya... ?

Elfűlt a szava dühtől, vörös karikák kezdtek cikázni a szeme előtt.

Elégedetlen zúgás támadt a delegátusok között erre a szitkozódásra.

Ehrenfeld lovag vezényszavakat kezdett üvölni, a vasasnémetek puskáikat a delegátusokra szegezték, és összeterelték őket egy csoportba.

– Rakásra lövetem a lázadókat! – ordította a lovag. – De még a várost is kardélre hányatom, és felgyújtatom a négy sarkát, hogy porig égjen! Itt nem lesz gyűlés, nem lesz lázadás... – Hirtelen elhallgatott, végignézett a sápadt embereken, akik már fölkészültek a halálra, mert eszébe jutott, hogy ha lelöveti őket, a várost kardélre hányatja és felgyújtja, ki fizeti meg a rengeteg adót a lovagrendnek. Ettől aztán csitult egy kicsit a haragja. A hangja enyhébb lett, de a katonáknak nem parancsolta meg, hogy a puskájuk csövét fordítsák el a delegátusokról. – Most az egyszer még megkegyelmezek nektek – mondta. – A gyűlést azonban most rögtön feloszlatom, és szigorúan megparancsolom, hogy mindenki tüstént induljon hazafelé!

Nem kellett kétszer mondani a delegátusoknak, ahol egy kis rés nyílt a vasasnémetek gyűrűjén, igyekeztek kifelé, és egy perc alatt kiürült az udvar.

5.

A szétkergetett gyűlés után Vámos Benedek attól tartott, hogy végképp ellene fordul a lovag haragja, és a legrosszabbra is elkészült, de Ehrenfeld értett hozzá, hogy meglepetést szerezzen mindazoknak, akik kapcsolatban álltak vele. Amikor másnap üzent a jász kapitányért, az búcsút vett a családjától, s még egy kis csomagot is összeállított, gondolván, hogy ha halni talán nem is kell, nehéz vasban eltöltendő hosszú börtönévek várnak rá. Annál nagyobb volt a meglepetése, amikor a lovag vidáman és barátságosan fogadta.

– Ejnye, kapitány uram! – csóválta meg a fejét, miután leültette, és borral kínálta. – Ismerje be, nem volt szép maguktól, hogy megcsinálták azt a tegnapi ribilliót!

Csinálta ám az öreganyád! – gondolta a kapitány. – Rendben lefolyt volna a gyűlés, ha te nem hívod a vasasnémeteket, és nem kezdesz el ordítani... – Szólni azonban nem mert, csak várta mit akar a lovag.

– Én már nem haragszom – mondta Ehrenfeld, és szélesen elmosolyodott, hogy a kapitány lássa, mennyire nem haragszik –, de a vértések parancsnokának jelentést kell tennie, az ő parancsnokának úgyszintén, bizony magasra eljut ennek a zajongásnak a híre. – Várt egy kicsit, azután gondterhelten hozzátette: – Nagyon magasra!

Ajaj – gondolta Vámos Benedek –, sokba kerül ez még nekünk... De most sem szólt, várta, hogy rossz sejtelve beigazolódik-e.

– Én azonban tudom, hogy maguk alapján véve nem rossz emberek – folytatta a lovag. – Tudatlanok, de hát kitől tanultak volna, tán a töröktől? – Miután Vámos Benedek erre sem szólt semmit, folytatta: – Elhatároztam, hogy elhárítom a fejük felől a bajt, amit magukra hoztak. Ezért Bécsbe utazom, hogy a legmagasabb helyen lépjek

közbe az érdekükben a várhatóan igen súlyos büntetés elengedéséért. Az azonban nem kívánhatják, hogy saját pénzemet költsem az úton, éppen ezért három napon belül tartoznak fizetni ezer rhénus forintot a költségeimre.

Vámos Benedek feljajdult. A lovag érdeklődve közelebb hajolt hozzá.

– Csak nincs valami baj, kapitány uram?

– Ezer forint... – nyögte Vámos.

– Igaza van – bólintott a lovag magam is kétlem, hogy elég lesz ennyi a bécsi tartózkodásom költségeire, de nem akarom teljesen kiüríteni a ládájukat. – A kapitány levegő után kapkodott, két ujjával a gallérját tágitotta. A lovag azonban folytatta rendületlenül. – És hogy biztosan nem fizessek rá a maguk érdekében vállalt bécsi útra, elrendelem, hogy százegy akó boromat méressék ki a csapszékekben, akóját négy forintért.

Ezt már nem tudta megállni szó nélkül Vámos Benedek, akárhogy tartott is a lovag haragjától.

– Nem találunk olyan kocsmárost, aki két forintnál többet adna egy akó borért.

– Hát győzzék meg őket, hogy az a bor négyet is megér – felelte a lovag, és mosolyogva kivillantotta farkasfogait.

– Az lehetetlen!

– Az sem baj – mondta belenyugodva Ehrenfeld. – Ha nem tudják rávenni a kocsmárosokat, majd kifizeti a város a különbözetet. – A lovag vállat vont. – Nekem úgy is jó, döntsék el maguk. Legalább nem mondhatják, hogy mindent én parancsolok, maguk semmiben sem határozhatnak. Nem igaz?

Nagyot nevetett, azután egy intéssel elbocsátotta a kapitányt.

Keservesen összeszedtek 959 forintot, amivel némi morgolódás után a lovag megelégedett, és elindult Bécsbe. Hanem otthon hagyta von Shynorany lovagot, és szigorúan meghagyta, hogy a távollétében gyűlést nem tarthatnak, nem instanciázhatnak semmiféle felsőbb hatósághoz, de még a folyó ügyekben is csak olyan levelet küldhetnek el, amelyet előzőleg jóváhagyott a provizor.

6.

Néhány nap múlva, amikor Ehrenfeld lovag még valahol Buda és Győr között járhatott, három főnyi küldöttség indult nagy sietve Boroszlóba, Vámos Benedek vezetésével. Horváth András és Oláh Péter voltak a delegáció tagjai. Von Shynorany lovagnak azt mondták, körbejárják a Jászság községeit és városait, mert nagyon nehezen folyik be az adó, s a bírák körmére kell nézni.

Boroszlóban úgy forgolódtak, úgy pengettek meg egy-két-öt-tíz aranyat háznagyok, az őrség tisztjei és secretáriusok előtt, hogy négy napba sem telt, és maga a *magitser generális*, Ferenc Lajos herceg bocsátotta őket a színe elé.

Amikor a jászsági küldöttek beléptek a fogadóterembe, a herceg mögötti ólomkeretes színes üvegablakon éppen besütött a nap, mintha glóriát vont volna a feje köré. El is állt a szavuk a delegátusoknak, csak egy kis idő múlva tért magához annyira Vámos Benedek, hogy elmondja latinul a szokásos üdvözlési formulákat.

A nagymester kegyesen intett, hogy jöjjenek közelebb. A díszes, faragott íróasztal

lapja fölött csak a mintás atlaszselyem kabát és a rizsporozott paróka látszott, és a paróka fodrosán leomló hosszú fürtjei között egy keskeny arc, benne két egymáshoz közel ülő szemmel, amelyek most bátorítóan tekintetek a delegációra.

– Beszéljenek! – mondta Ferenc Lajos. – Milyen hírt hoznak távoli tartományunkból?

– Legkegyelmesebb pártfogásáért esedezünk, fenség! – kezdte a kapitány.

– Minden jobbágyunk élvezheti a pártfogásunkat – felelte finom mosollyal a nagymester. – Hiszen Isten azért rendelte a jobbágyokat uraik fennhatósága alá, hogy azok védelmezzék és pártfogolják őket. Ez az örök törvény is az Úr végtelen bölcsességét bizonyítja-

– Fenséged tanítása megvilágosítja az elménket – mondta a kapitány. – Mindazonáltal...

– Mindazonáltal? – vágott közbe a nagymester egy elégedetlen grimasszal.

– Mindazonáltal – folytatta elszántan Vámos Benedek – az emberek különbözőek. Vannak köztük jók, és vannak rosszak... – Elhallgatott, várta mond-e valamit a nagymester, de ő nem szólt, csak intett hosszú ujjú, ápolat kezével, hogy folytassa –... és rosszak a legtokéletebb rendet is fel tudják forgatni.

– Felforgatni? – kérdezte összehúzott szemmel a nagymester.

– Igenis, fenség, felforgatni – mondta Vámos Benedek egy nagy lélegzettel. – A mi népünk, a jáász nép csendes, béketűrő, istenfélő, a fensőbbiséget tisztelő... de elpusztul, ha a végtelenségig gyötrik, kínozzák...

– Gyötrik, kínozzák? – A nagymester fölemelte a hangját. – A lovagrend védelme alatt? Az lehetetlen!

– Ehrenfeld lovag halálra gyötör bennünket! – kiáltotta Vámos Benedek.

– Ehrenfeld? – kérdezte elgondolkozva a magister generális, mintha hirtelenjében nem is tudná, hogy kiről van szó. – Mit tett az az ember?

– A lovag élősködik rajtunk, napi két forintot követel az ellátására, ebédeket, vacsorákat rendez a költségünkre. – Ferenc Lajos arca mozdulatlan maradt, hát a kapitány folytatta: – Most éppen Bécsbe utazott, és ezer forintot fizettetett velünk az utazására. A tudta nélkül nem tehetünk instanciát, senkihez sem fordulhatunk...

– Tehát most is titokban vannak itt? – kérdezte a herceg cinkos mosollyal.

– Nem bírtuk tovább a sanyargatást, fenség, ezért bátorokodtunk a védelméért esedezni – felelte a kapitány, akit fölbátorított a cinkos mosoly.

– A katonai parancsnokságoktól kapott nyugtákat elkobozza, magánál tartja a községekből érkezett elszámolásokat is – szólalt meg most először Horváth András indulatosan. – A herceg csodálkozó pillantását nem is vette észre, úgy beszélt, mintha túl lassúnak és körülményesnek tartaná Vámos Benedek szavait, s már nem tudná magába fojtani a kitörő panaszt. – így azután nem tudjuk, hányadán állunk a pénzügyekkel, a lovag meg többször is megfizeteti ugyanazt az adót, és ő sem ad nyugtát a befizetésekről.

A herceg rosszállóan megcsóválta a fejét.

– A városi és a községi bírakat vértés katonákkal megverette, maga is több ízben botjával föbe vert és tömlöcbe záratott tekintélyes embereket – vette át a szót hirtelen Oláh Péter, mintha attól félt volna, hogy a többiek kifelejtenek valamit. – Decsi István uramat, aki tagja a tanácsnak, megpálcázta, mert panaszkodni merészelt...

– A kerületi gyűlésre összejött városi és községi bírakat, delegátusokat a kerületi székház udvarán katonákkal körülvétette, és azzal fenyegette, hogy rakásra lövöldözteti

őket – vette vissza a szót egy kis rosszalló fejcsóválással Vámos Benedek.

A társait azonban már nem tudta megfélemezni a rosszalló mozdulattal.

– Betört a ferencesek rezidenciájába, s a lakomájára meghívott, de a meghívás elől elviselhetetlen részegessége miatt kitérni akaró előljáróságot onnan erővel kihozatta, és fegyverrel kényszerítette a tanácsurakat, hogy addig igyanak, amíg sorban el nem kerülnek az asztal alatt – folytatta a bűnök felsorolását Horváth András. – Azzal fenyegetőzött, hogy a rendház kapuját felrobbantja, az épületet felgyújtja...

– Valami rossz cafkának, bocsánatát kérem az egyenes beszédért, fenség, a múltkori herényi vásárban két szép kendőt vett tizennyolc tallérért, de még azt is velünk fizettette meg – mondta Oláh Péter. – Saját százegy akó borát akónként négy forintért rákényszerítette Jászberény városára. Mivel azonban a kocsmárosok csak két forintot adtak akójáért, a különbözetet a várossal fizettette meg.

– *Summa summarum* – szólalt meg ismét Vámos Benedek –, Ehrenfeld lovag az elszámolt földesúri árendán felül behajtott rajtunk erőszakkal tizenháromezer százharminckét rhénus forintot és negyvenhat dénárt. Ebből egy polturát sem látott a lovagrend kincstára... mind a saját zsebébe vándorolt, és elfolyt mulatozásra, a tizenkét huszár tartására, akikkel éjjel-nappal strázsáltatja magát, a sok rossz életű cemenére pedig...

Ferenc Lajos egy intéssel elvágta a beszéd fonalát. Csend volt egy darabig.

– Mit kérnek tőlünk? – kérdezte végül. A tekintete elborult egy kissé, amikor említeni hallotta a tizenháromezer százharminckét forintot és negyvenhat dénárt. A fejét úgy ingatta, mintha nem hinné, hogy a lovag ennyi gonoszságot művelt, főleg pedig ekkora összeget tett zsebre.

– Esedezünk fenségedhez – kiáltotta Vámos Benedek –, hogy hívja vissza a lovagot a hármaskörből, mert a kunok is szenvednek tőle, ha nem is annyit, mint mi!

– És vizsgáltsa ki fenséged a sok kegyetlen violenciáját – tette hozzá vérszemet kapva Oláh Péter, amivel ki is érdemelt egy feddő pillantást a kapitánytól.

A herceg megcsóválta a fejét.

– Nem tehetem.

– Miért? – kérdezte élesen Oláh Péter, amivel ismét csak egy rosszalló szemvillanást és egy óvatos oldalba könyöklést nyert Vámos Benedektől.

A herceg nem reagált az éles hangú kérdésre, a tekintete nyájas maradt.

– Ehrenfeld lovag a rend legjobb katonáinak egyike – mondta egy kis gondolkodás után. – Sok érdemet szerzett számtalan harcban, elmozdítása, különösen pedig a megbüntetése nem áll a rend érdekében. Az eljárás nyilvánvalóvá tehetné ugyanis, hogy elkövette azokat az erőszakos cselekedeteket, amelyeket egy lovagrendi praefectus nem követhet el.

Horvát András és Oláh Péter értetlenül nézett a kapitányra. Az volt a tekintetükben, hogy ha a lovagrendi praefectus nem követheti el azokat a kegyetlenségeket, hogyan követhette el mégis Ehrenfeld lovag, s ha elkövette, miért nem lehet megbüntetni?

Vámos Benedek megértette a herceg logikáját, s nagyon elkedvetlenedett tőle, ám bár érezte a hangjából, hogy van még valami a magister generális tarsolyában, amit nekik tartogat, s ami talán megoldja a gondjaikat.

– Tudjuk, hogy Ehrenfeld lovag nagy természetű ember – folytatta a herceg. – Falánk, szereti a bort, iszik is belőle bőségesen. Hirtelen haragú, az agyát hamar előnti a vég... – Elhallgatott, kérdően pillantott a delegátusokra, de ők ugyanolyan tekintettel néztek rá vissza. Vámos Benedek sejteni kezdte, hogy valamit a tudukra akar adni a

fenséges úr, de még nem értette, hogy mit. – A kutakban magasan áll a víz, gyakran nem is tiszta – kezdte újra a herceg, már egy kis türelmetlenséggel a hangjában. – A mocsarak miazmás párákat lehelnek, könnyen megbetegszik a legkeményebb katonaember is abban a vad tartományban. – Vámos Benedeknek derengeni kezdett valami a herceg szavaiból, de még nem merte elhinni, amit kihallott belőlük. – Felhívom hát a figyelmüket – folytatta Ferenc Lajos, s ekkor már nyilvánvaló volt a türelmetlensége, rosszállóan meg is csóválta a fejét, hogy ilyen sokáig kell erről a dolgról beszélnie. –, hogy vigyázzanak a mi fiunkként szeretett Ehrenfeld lovagunkra. Mert ha hirtelen visszaadná a lelkét a Teremtőnek, gutaütés vagy valami egyéb baj következtében, és hív jobbágyaink illő módon, de haladéktalanul eltemetnék, kénytelenek lennénk mindenféle időt rabló vizsgálat mellőzésével új praefectust keresni, és bizony csak nagy fájdalommal válnánk meg bármely szelíd lelkű nemes lovagunktól.

– Megértettem, fenség – felelte halkán Vámos Benedek.

A herceg elégedetten bólintott, a két küldött pedig csodálkozva pillantott a kapitányra, hogy ugyan mit értett meg ebből az összevissza beszédből.

A *magister generális* finom mosollyal intett, hogy a *delegatio* a legkegyesebben el van bocsátva a színe előtt.

7.

Egy jó héttel a követség visszatérése után megérkezett Bécsből Ehrenfeld lovag is, módfelett nyúzott állapotban, és főleg üres zsebbel. Azt beszélték a herényiek, hogy megerőltető lehetett a közbenjárás az udvarnál a Jászság érdekében, hogy az emlékezetes „zendülés” gyászosan ígért következményeitől megóvja a vidéket. Azért fogyott le a lovag, azért esett be a szeme, hegyesedett ki az orra, nem pedig holmi átdorbézolt éjszakák miatt. A zsebe is azért ürült ki, mert sokfelé kellett kenni a kocsi kerekét, hogy ne nyikorogjon, a viláért sem bizonyos hietzingi kocsmákban lefolyt, hajnalig tartó kártyacsaták miatt. És persze kacsintottak is hozzá a herényiek. Talán még nevettek volna is, de a nevetés egykettőre a torkukra forrott, mivel Ehrenfeld lovag azonnal 1200 újabb forintot követelt a várostól, mégpedig sürgősen, mert az utazás előtt kicsikart 959 forint nem volt elég a bécsi tartózkodás költségeire.

– Tudom, hogy Boroszlóban jár egy küldöttséggel, kapitány uram – mondta Vámos Benedeknek. – Ha elutaztam is, a fülem itt maradt – folytatta nevetve –, és az a fül minden suttogást meghal lott, azt is, hogy hármásban nagy sietve elutaztak Boroszlóba. – Vámos Benedek elsápadt, és csak az adott neki egy kis reményt, hogy a lovag nem látszott dühösnek, inkább mintha mulatott volna rajtuk, hogy lám, a sok vad hun még mindig nem ébredt rá, hogy hiába tesznek ellene akármit, sehol sem hallgatják meg őket. – Panaszkodtak rám a nagymesternél – mondta minden indulat nélkül. – Ezért most nagyon haragos lehetnék, hiszen megrágalmaztak Ferenc Lajos herceg előtt, miközben én az ügyükben fáradoztam Bécsben, és elhárítottam a fejük fölül a bajt. Ez bizony nem volt szép dolog, sőt nagyon is rút dolog volt. De én jó ember vagyok, nem haragszom... nagyon. Sőt nem is baj, hogy így történt, legalább most bevésődhetett abba a szűk agyukba, hogy ellenem nem tehetnek semmit, hiába instanciáznak a nagymesternél, Pozsonyban az országgyűlésen, a bécsi udvarnál, vagy akár Rómában a pápa őszentségénél, senki sem hiszi el a rágalmaikat, és nem tesz semmit ellenem. A kétszínűségük azonban mégis fáj nekem – tette hozzá. – Jóvátételként és költségeim

megtérítéseként fizessenek tehát haladéktalanul ezerkétszáz forintot!

– Az adó ügyében jártunk Boroszlóban... – kezdte volna Vámos Benedek, de Ehrenfeld lovag közbevágott.

– Ne fáradjon a magyarázkodással, kapitány uram! Kifizetik az ezerkétszáz forintot, és el van feledve a dolog.

– Hát... húzta el a szót Vámos Benedek –, köszönjük a praefectus úr kegyelmességét, és megígérhetem, hogy összeszedjük a pénzt, csak arra kérem, kegyeskedjék némi haladékot adni. Ezerkétszáz forint nagy summa...

– Ha a boroszlói Útjukra tellett, akad ott még az én bécsi utamra is.

– Csak némi haladékot...

– S mennyi lenne az a haladék?

– Négy-öt nap.

– Hármad adok – felelte Ehrenfeld, és egészen meghatódott a saját nagylelkűségétől. De úgy gondolta, tényleg kellhet egy kis idő, hogy összeszedjék a pénzt ezek a parasztok. Várhat három napot, ha már félelmükben ilyen könnyen beleegyeztek, hogy fizetnek.

– És ha meg nem sértem – folytatta Vámos Benedek –, tisztelje meg a jelenlétével a lakomát amelyet a tanács Bécsből való visszatérése alkalmából adna köszönetül, hogy az ügyünkben olyan önfeláldozóan fáradozott.

Nocsak! – gondolta elégedetten a lovag. – Jól megijedt a sok bűdös parasztja, nagyon meg akarnak engesztelni...

– S mikor lenne a lakoma? – kérdezte mosolyogva.

– Holnap este, ha a praefectus úrnak alkalmas.

– Akkor hát holnap este.

8.

Ott voltak a tanács tagjai teljes számban, még Decsi István is, bár ő igyekezett úgy forgolódni, hogy lehetőleg ne kerüljön túl közel a lovaghoz. Ehrenfeld alig győzte hallgatni a sok tósztot, amit a tiszteletére mondtak. Minden köszöntés után fenéig itta a zamatos borral teli kupát, s nem vette észre, hogy Vámos Benedek meg egy-két tanácsúr csupán imitálja az ivást, éppen csak az ajkukhoz emelik a bort, s ott tartják, mintha jót húznának belőle. Hanem a többiek ittak derekasan, a sok sült és párolt hús kívánta az italt

Von Shynorany lovag második-harmadik kupa után odahajolt Ehrenfeldhez.

– Praefectus uram – súgta –, mégiscsak különös, hogy ezek a vademberek most ilyen kezesek lettek. Én azt gyanítom, hogy valami praktika van ebben.

Ehrenfeld legyintett.

– Ne aggódjék, provizor uram! Nem praktika ösztökéli ezeket hanem a félelem. Megijesztette őket valamivel a magister generális, rájöttek Boroszlóban, hogy nem tehetnek semmit ellenem, ettől változtak meg.

– Nem aggódom – felelte a lovag –, de azért sosem lehet tudni, ezek mindenre képesek.

– Itt a tizenkét huszár a ház körül...

– Azért én nem teszem le a fegyveremet, és azt tanácsolom, praefectus uramnak is a keze ügyében legyen a kardja.

– Megvédenénk mi magunkat kétszer ennyi ellen is – legyintett ismét Ehrenfeld. – Nem szoktak ezek a fegyverforgatáshoz...

– Elég egy marék lőpor meg egy jó pisztoly...

– Ne huhogjon már annyit! – vetet véget a beszélgetésnek gorombán Ehrenfeld. – Inkább vegyen még abból a pörköltből, mert igazán finom!

A hangulat egyre emelkedett, a szoros gallérokat és szűk mellényeket kigombolták, az arcok kivörösödtek, egyik-másikon izzadságpatakok is folydogáltak, pedig nem volt nagyon meleg a bolthajtásos teremben. Egy kis dalolás is kezdődött imitt-amott a tanácsurak körében, azután a két lovag énekelt el néhány katonanótát. Végül az elnehezdedt fejek közül egyre több bukott le az asztal lapjára, mások eltűntek, és padokon, lócákon hortyogva kezdték kialudni a mámorukat.

Amikor már von Shynorany lovag is igen laposakat pislogott véreeres szemével, s Ehrenfelden kívül csupán Vámos Benedek és néhány tanácsúr tartotta magát, egyszer csak egy kis palack került az asztalra a kapitány elé.

– Praefectus uram – mondta Vámos Benedek –, ezt a palackot a minap egy egri szerzetes hozta, egyenesen a rendház pincéjéből. És ennek története van. Évszázadokkal ezelőtt beomlott egy járat a pincében, s nem tudták a törmeléket eltakarítani, féltek, hogy a fejükre omlik a hegy. El is felejtődött az a rész, pedig maradt ott bent jó néhány hordó finom misebor. Most aztán, hogy bővítették a pincét, ráleltek a beomlott részre, és azt mondják, a bor olyan finomra érett, mint az angyalok itala, valóságos nektár... Hát onnan való ez, és azt hiszem, megkoronázhatjuk vele a lakomát.

Ehrenfeld lovag széles mosollyal tolta közelebb a kupáját.

– De csak ha együtt isszuk meg – mondta, és barátságosan a kapitány vállára csapott, aki szegény ettől majdnem leesett a székről.

– Persze, persze – készségeskedett, és csak öntötte a sötétvörös csillogó bort a lovagnak, hogy végül már az elégelte meg. Elhúzta a kupát a palack szája elöl, a kapitány azonban nem nézett oda, csak öntötte tovább az asztalra.

– Hé, kapitány uram! – lökte mellbe a lovag. – Elfolyik az angyalok itala!

– Hajjaj! – kapott a fejéhez siránkozva Vámos Benedek, és a maradékot a saját kupájába öntötte, azután belenézett, és elégedetten felsóhajtott: – Jutott még nekem is, több mint félig van.

Pedig nem volt félig, jó, ha egy ujjnyi lötyögött az alján.

– Egészségére! – emelte föl a kupáját a lovag.

– Egészségére, praefectus uram! – kiáltotta a kapitány. – Ezt most fenéig kell inni!

Ki is itták mindketten a magukét, majd lecsapták a kupát az asztalra, hogy csak úgy csattant, de még bele is néztek egymás edényébe. Üres volt mind a kettő.

Ehrenfeld lovag elérzékenyülten átölelte a kapitányt, és cuppanós csókot nyomott a homlokára.

– Látja, kapitány uram, mennyivel jobb a békesség! Sok vizályt megtakaríthattunk volna, ha maguk hamarabb rájönnek, hogy úgymint hiába minden, azt kell tenniük, amit én parancsolok.

– Úgy van! – bólogatott Vámos Benedek, azután felugrott. – Engedelmet – kiáltotta. – Ki kell mennem, a test is megkívánja a magáét.

Az udvar egyik sötét sarkában azután addig dugdosta az ujját a torkába, amíg ki nem adott magából mindent. Ehrenfeld egyik közelben álló huszára fejcsóválva nézte.

Zabáinak az urak okádásig – gondolta a szegényembernek meg a betevő falat megszerzése is gond.

Elég sokáig volt kint a kapitány. Mikor visszatért, már csak néhány tanácsúr és Ehrenfeld lovag ült ébren az asztalnál. Von Shynorany öszülő feje is egy boroskupa mellett nyugodott.

Ehrenfeld lovag arca lassanként elsápadt, a homloka gyöngyözött. A kapitány étellel kínálta, de eloltotta maga elől a húsostálat.

– Elég volt mára – mondta rekedten. – Túl sokat ettem, már nem esik jól...

Hallgatott egy darabig, egyre görcsösebben markolta az asztal szélét. Azután föl akart állni, de megtántorodott, és egy-két apró hörgéssel lebukott a széke mellé.

Vámos Benedek, Oláh Péter meg Horváth András fölemelték, átcipelték a súlyos testet a másik szobába. Lefektették a földre, egy összehajtogatott mentét tettek a feje alá.

– Hívják a doktort! – kiáltotta a kapitány.

Öt perc sem telt el, megérkezett a doktor, mintha csak arra várt volna, hogy hívják, felöltözve találta az odaküldött huszár. Lehajolt Ehrenfeldhez, felhúzta a szemhéját, belenézett tört fényű szemébe, és föl is állt azonnal.

– Gutaütés – mondta. – *Requiescat in pace!*

Még aznap éjjel kiállította a halotti bizonyítványt, másnap a halotti anyakönyvbe is bekerült az Ehrenfeld lovag neve, harmadnap pedig tisztességgel eltemették.

Sokan eljöttek megnézni, és furcsállták egy kicsit, hogy a koporsót már a legelőször érkezők is leszögezve találták. Valami rossz sírásó vagy temetőszolga később azt híresztelte, hogy egészen megfeketedett a lovag arca, egy huszár meg azt, hogy zöldes tajték ült a szája szélén, miközben a kerületi orvos vizsgálta – de ezek a szóbeszéddek hamar elcsitultak.

Vámos Benedek másnap nem tudott fölkelni, a gyomrát fájlalta, de annyi nehéz húsétel és bor elfogyasztása után ezen senki sem csodálkozott. Harmadnap azután szép búcsúztató beszédet mondott Ehrenfeld lovag sírja fölött.

Készült 300 példányban

**Ez a
215
példány**

**ISBN 963 430 665 1
ISSN 0866-4420**

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

2003 Vasas-Köz kft nyomda

Felelős vezető Badó Géza

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
